

ДОРОГА

Ч. 1.

СІЧЕНЬ

Р. VII.

ар 836 С.Ф.Сичу

ДЕРЖАВНИЙ
І.І. Франка

838 ж

1944

ХРИСТОС

народився!

к впаде остання картина від-
ривного календаря і на годин-
нику прозвенить північ, побі-
жать наші мрії й думки Новому
Рокові назустріч. І знову, як
і торік, перед очима стане
візія гаряче жданого Щастя,
великого Сповнення, здійснен-
ня мрії мрій. Новий Рік при-
вітає надія і віра в майбутнє.

Холодний січень починає
рік. Суворий, грізний, та вже
з зерном весни в серці. А який же славний, який щедрий
великими святковими днями, що стали символами!

Засяє ясна зірка в Святу Ніч. То народиться Месія, зійде
Бог між людей і стане навчати Апостол Правди.

Тоді зустрінеться за трапезою українська родина. Сильна,
могутня єдністю й любов'ю. Дарма ворог і доля сотні років
намагалися її послабити, роз'єднати. Серед кривавого стогону
землі — тихе щастя запанує на мить. І ми відчуємо, як ніколи,
велику істину, що родина — перший, Провидінням даний сти-
хійний зв'язок; що братерська любов — незломна сила,
а єдність — зброя над зброєю.

Потім рожевим спомином задзвонять нам дзвони Софій-
ського собору і тисячі захоплених братів, вільних і з'єднаних,
слухатимуть на Софійському майдані святих слів: „Віднині...“
Слова ці серце диктувало, а творчий, порядкуючий розум
писав. Тоді ми відчуємо велич Ідеї. Золотим гомоном кликне
до нас найвище призначення народу. І ще глибше в серця,
в тіло й кров нам вросте крицевий заповіт — закон.

І наприківці схилимо голови перед тінями юнаків-героїв...
Вони в холодну січневу днину — чверть століття тому — по-
слухні наказові, віддали молоде життя. А наказ їм був: бо-
ронити Батьківщину до загиби. Тоді серця наші відчують вел-
личчину й жертви. І ми знову засвідчимо готовість виконати
наказ, хоч би ціною життя, так, як виконали його Вони, герої
Крут.

Сипне січень символами: Братерської любови й єдно-
сти, — Ідеї, — Чину й Жертви. Хай же під їх знаком іде
новий бурхливий рік. Хай з них нам прийде наше здійснення!

Вогню, вогню! — Надлюдської любови!
Хай кров кипить у грудях молодих!
(О. Влизько).

Світ і життя гонить вперед. „Все пливе“ — казав старий
філософ. Спалахують ідеї, стають і падають суспільні лади,
доля народів важиться у кривавих змаганнях, кується майбутнє
обличчя світу. За долю мільйонів — йдуть у бій і гинуть міль-

ліони. Історія неначе підтверджує гасло: „Народ, нація, дер-
жава — це все, одиниця — ніщо!“ А проте, в цьому змаганні
мільйонів спільнот — має, все таки, своє місце людина.
Вона — це ті мільйони, що борються в перших лавах; вона —
це одиниця, що стоїть на чолі. В її, людини ж серці народжу-
ється ідея, в її мозку постає, розумом створений, образ но-
вого ладу. І саме тепер, яскравіше, ніж колинебудь, проявля-
ється цінність одиниці. Колись для філософів одиниця була
ціллю суспільного життя, — тепер вона лише частиною ціл-
аю й засіб, найсильніший, наймогутніший з усіх, не зважаючи
на найгеніяльніші винаходи, на найгрізніші машини военно-
штуки. Бо людина — творець, і людина — керманець машини.
Її дух, ідейність, здібність, працьовитість, характерність, сил-
рішають так само в лабораторії винахідника, як і в фабричній
бюрі чи на полі бою. Це вона, — людина, одиниця — зли-
вається в органічну спільноту — народ. Тому спільнота так
якою її створять, хоч підсвідомо, одиниці; душа народу —
неначе вислідна душі її членів, це спільна душа усіх. Спіль-
нотна якість сперта на якості одиниці. Водночас на тлі гро-
мадського життя в людини є своє індивідуальне життя. Ніщо
не затре деякої окремішності душі одиниці; ні расова, ні на-
ціональна приналежність. Людина кохає, ненавидить, має осо-
бливі свої нахили інтелекту, вона творить мистецькі цінно-
і, відчуваючи красу, радіє ними. У кожному творі духа є іскра
збірноти й одиниці. На тлі народної користі нераз ві-
окремлюється користь одиниці; тільки гаряча ідейність зв'я-
зує їх в одне, нерозривне.

І ось в круговороті цього кипучого життя стоїть молодий
юнак. В молодих грудях кров кипить, великі задуми в голові і світ широкий, здається, руками вловимий.

„О думки заповітні Колумба,
Грізна віро у землю нову!“
(Марко Вороний)

В юнака своє, юнацьке духове й фізичне життя. Але до
спільноти пориває його з собою. Він вже змагається з життям
і в тому змаганні кується його світовідчуття, душа, характер.
Колись він своєю духовістю увіллється в духовість народної
спільноти і його „я“ відзначиться в спільнотному „я“. Хай же
це юнацьке „я“ буде гідне цього! І колись — його життя
буде активною частиною народного життя. Хай же це життя
його буде гідне великого завдання!

Це наше щире бажання юнакові з Різдвом Христовим
з Новим Роком. В тому Його правдиве Щастя, а Батьківщини
майбутнє.

Хтось гарно сказав: як ранок заповідає день, так мо-
дість заповідає людину. В юності росте людина; ми хотіли
нова людина, така, що доросла б до вимог нового часу і
великого заповіту.

...буде юнак сильний духом і тілом, бо сила рішає боротьбі. Хай незломний буде його характер і чистий, як бо лише крицева непохитність дасть на життєвому перемогі. Хай буде сильна його воля, як того:

Мені це не вперше в далекому плаванні
Скажені тайфуни трощать пароплав.
Я — двісті розбитий і двісті розламаний —
Ще дужий від гарту вертаюсь до лав". (Малошийченко).

...й великі й могутні будуть його ідеї, пориви й почування, яких вартість життя. І знання глибоке хай дасть йому велику силу ума. Здоров'я і м'язи хай будуть в нього тугі, а тіло бронзове хай горить боротьбою. Хай гаслом буде: воля й рух!

...й дана буде йому вмільість красу життя знайти. Хай вона розкриє йому свої скарби, хай захопить його краса батьківської землі, а перед мистецькими творами людського хай він схилить голову в подиві. Бо життя справді чується лиш для того, хто красу його вмільє відчутти. А в краді радості існування і творення та шляхетність почувань. Хай — життя не повне.

„Я все життя збирався тільки жити,
Дивитись, слухати і пити
Нектар із келеха краси...“ (Олесь).

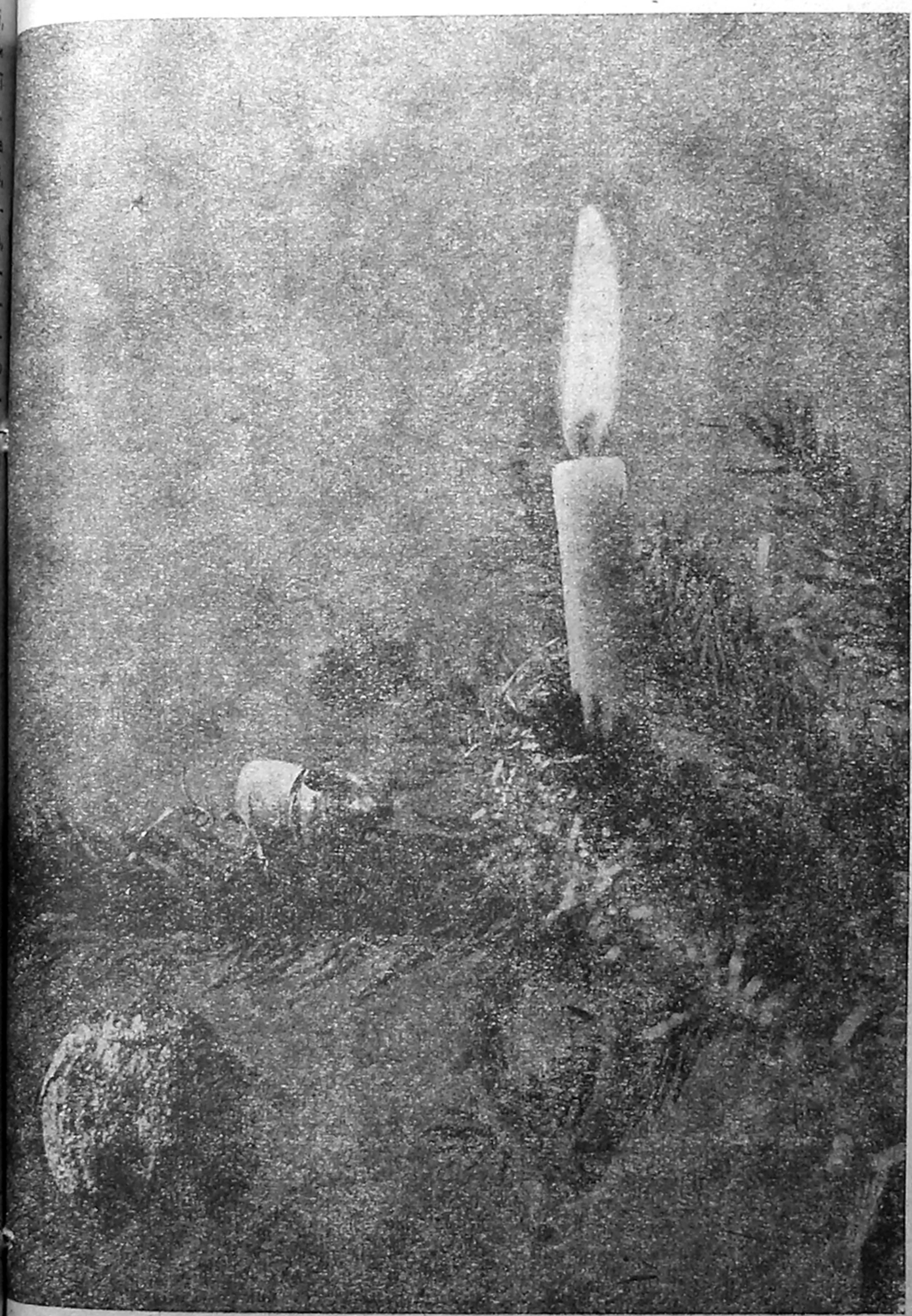
Його ум хай веде його до цілі через усі труднощі життєвого шляху. Хай противенства, підступ і зрада, що зустрінуть його, навчать його — хоч з горючим серцем — дивитись холодно вперед. А обережно хай перейде він шлях, на якому ворог мінові поля зложив. Хай навчиться конечної співгри між буйним молодечим поривом і розумною розвагою. Бо боротьба — не для самої боротьби, без цілі, а розумна, для великої цілі! А жертва — хай доцільна буде, як жертва юнаків під Крутами.

А чуття його хай бистрі будуть, вигострені в змаганні. Його мозок, що, як блискавка, сприймає враження, оцінює, рішає, — і око орлине, слух хижого звіра і ноги оленячі. Бистрість і рішучість — це зброя нашого сторіччя!

Хай такий юнак іде Життю і Великому. Призначенню і Щастю назустріч. А в мандрівку нехай візьме ті символи, що їх сипле січень святковими днями: Братерську Любов і Єдність, — Ідею — Чин і Жертву. Хай вплете їх у своє життя і буде щасливий ними. Нехай буде носієм їх і лицарем!

Юст.

У РІЗДВЯНУ НІЧ

I.

Закрались сутінки зза лісу
Зза синіх гір і білих нив,
Вечірні зорі запалив
Хтось у серпанковій завісі.

Вітрець замовк і десь на чатах
В кущах посріблених приліг...
І мерехтять і небо й сніг —
Землі святкової свічада.

Моє село... Вогні у хаті
І гомін-гомін по шляхах.
А вечір слуха, — наче птах,
Приліг на віти волохаті.

II.

Тут також дзвін, і зорі, й сніг,
І в блиски вдягнені ялини...
Та тільки ні, не те... До ніг
Не рідний вітер з поля лине...

І місяць сяйвом не віта,
Хоч ген пливе на небозводі,
І пісня чиста і свята
Не лється в тихій прохолоді.

А в нас колядка там луна,
Немов молитва коло хати,
Зима весела і ясна
Своє святкує біле свято...

Там дальній дзвін, і зорі, й сніг,
І в блиски вдягнені ялини...
А тут вітрець спада до ніг,
І думка рідним краєм лине.

ВАСИЛЬ ОНУФРІЄНКО.

МІЖ ЖИВИМИ І МЕРТВИМИ

новеля

— Що хочеш?
— Чому питаєш?

— Ну, бо жалісливо дивишся.

— Та-ак? — здивувалася, бо цього не відчувала. Дивилася в ту мить на раненого. Стояв біля вікна, сьогодні вперше звівся на ноги. Тихий і кволий у кожному русі. Ослабів.

— А ти ще маєш багато праці? — запитала його, а відповідь вже знала. Не диво — кожного дня та сама.

— Іду на станцію, ешелон ранених приходить, може й до вас щось капне. Привезу, побачимось. Ну, то добре — руку витягнув з кишені, протягнув і, не чекаючи, змахнув недбало. Пішов. Дивилася вслід. Молодий був, а горбився і йшов по-вагом, розхитуючись. Був час —казала йому, а він: — „Що ж, коли життя сидяче“, — шофером був. Ні, не ввесь час, лише у війну. Бо так — студент. У якій ролі не доводиться виступати у війні! Добре хоч роля є, а скільки таких, що без неї.

Пішов. Чула ще голос, пізнала відразу, різкий такий і хриплий, лаявся з хлопчиками — „освоювали“ авто.

Підійшла до того, що біля вікна стояв. Білявий і був сивий, вже місяць тут, а не могла до цього звикнути.

Уступився. Місце для неї. Стримала. Підійшла на хвилину. Хай укутається, щоб не захворів. Кивнув на двері.

— Брат, — сказав і не встигла вона заперечити, як пояснив свій здогад: — Крутий. — Промовчала. А він похопився, зрозумівши її мовчанку інакше: — Може образив, що про брата так. Знає — невдало сказав. Крутий, бо й життя таке. Війна. „Ні, не брат, то — Гордій, мій хлопець“. — Вже аж слова відчула й не сказала. Чому? Чомусь.

— А ви — студентка, — здогадливо звів на неї очі.

— Була.

— Я й думав, що раніше. Тепер більшість людей — бувші. Думала: людина одужує — радості тоді в ній багато, більше, як сил, а він до здоров'я приходить, а сумний.

Веселіше промовила.

— Це й мене дівчата стрічають, хваляться: одна на техніку, друга на медицину ходить і: — А ти куди ходиш? — А я їм: — До дентиста.

Розсміялася з власного дотепу. Сміх був молодий, як і її всі дев'ятнадцять років. Він підхопив і закашляв. Кашляв довго, кашляв цілим тілом, аж рум'янець виступили. Не для нього той сміх був, слабкий ще. Картала себе в душі, що не доглянула. А вголос:

— Ви, як дитина. Хворий — то лежить.

— Йдіть до ліжка.

Виправдовувався: потягнуло до вікна, весна.

— Ми й незнайомі. Мене — Олекса.

— Добре, вже добре. Що мене Лідія — знаєте, — а вираз лица й вся постать говорили: — Теж знайшов час.

Йшов слухняний, як дитина, що провинилася й чекає на „наслідки“. Ослабів, помагала йому. „Боже, який худий“ — і кинула до нього:

— Кости, хоч грати, — і провела пальцем.

Ліг, вкрила його вже, чим могла, а йому все ще було холодно. Жалівся — серце болить. Адреналін, — прийшла на згадку підслухана від лікаря назва. Коли б можна було лише назвами ліків вилікувати — лікувала б. Знала досить. Вже рік у шпиталі, бачила не одну смерть.

Чула — авто заїхало на подвір'я, хотіла вийти.

— Не йдіть, — попросив Олекса. — Мені легше, як ви є.

— Не йду вже. Та лежить спокійно, що це ви! Спіть.

Олекса подякував і тоді відчула, що говорила різко.

— Ну, ну, — проказала хто-зна до чого, мов би цим хотіла зм'якшити свої слова.

Почула сигнал. Гордій чекав.

— Мене, як ранило, то лежав два дні сам один. Ну і вбиті ще. А тепер — лякає самотність.

Гордій увійшов, не дочекавшись.

— Я тебе кликав. Бачу, бачу, не можеш, — а й не дивився, такий був упевнений — це Лідії, — їду знову, на кладовище.

І думався ж саме сьогодні вмерти. Вже аж завтра заїду.

Пішов.

Олекса знітився й зайорзався, спершу не зрозуміла чому, потім згадала слова Гордія. Який же він! Була ж не сама. Бо для неї ті слова звичайні. Звикла вже. Бо і що ж сказав? Але знала — любить її. Такий уже був, шорсткий, ні, не був, скоріше — таким став. Не легко то, цілий день ранених і тру-

Олексу морозило, а тепер просив розкрити — був ряче. Так просив, що ледве втихомирилася.

Подруги порозходилися, відсиджувати понад годину тяжко. Молодість і тоді хочеться бути всюди, хай і блу- без цілі, тільки не бути прив'язаним до одного місця. Лася сама. Зближався вечір і знала — вже не піде до- Довше посидить і тут заночує.

Темрява лякала Олексу, не помагали слова, кидався, тим — відкрилася рана й вона побігла за дижурним лік- Прийшов, був ще заспаний, оповів їй сон і тоді оглянув, ш- ко і нічого не питався:

— Більше оптимізму, самі себе лікуйте, — повторив чайні свої слова, говорив їх кожного дня, при кожному об- Дивно, але його не любили хворі, тобто — ранені, мож- довіряли — був молодий, може саме за ці слова. Х- шукає опертя не в собі, а в комусь іншому, в лікарне найбільше. Бачила — Олекса потребує інших слів.

Ці думки мимохить зринали в її голові і бентежили, стомлена й хотіла тільки спочинку.

— Змініть перев'язку. І можете йти додому. „Ну, решті“ — подумала з полегшенням і ...відмовилася йт- дому. Чому? Сама не змогла б відповісти.

Лікар ще присів і замість подяки оповів їй про неймовірний зріст цін. Час од часу звертався й до Ол- Мовчала. Довго вже була серед хворих і приглядалася. ла — цих слів не треба. Лікар для хворого мусить бути т- лікарем.

І знову лишилася сама, правда ще були ранені. То н- хується. Але цієї ночі аж занадто. Олекса маячив і вон- раз змінила перев'язку, але побачила — без потреби, була добра. А тут почулися стогони з другої палати. По- туди, треба було покласти компрес, треба було зробити с- з льоду — не раз була здана на саму себе.

Стомлена підійшла до Олекси. Він засипляв і відр- прокидався, не пізнавав її, стогнав і плакав. Доходив до- томности, просив записати адресу, говорив, що умира- вже чує і вона хай його не потішає, і чекав на слова п- і говорив, що не хоче вмирати, має лише двадцять і- років, такий ще молодий і все ще збирався жити, і ще- жив, і боявся вмирати.

Потішала його, була стомлена й аж злість брала, щ- кий плаксі, бо бачила, як умирали. І без сліз, і без сто- А цей. І приговорювала знову, і здивувалася — таке сла- — ц

Потім втих, але чи надовго — не знала й так на с- заснула.

Збудилася.

Він хлипав і жалівся, що болить. Вітшала його, стомлена вкрай, зіпалися повіки, не вистачало слів, при- вала слова матері, що їх чула ще в дитинстві, як хворілі- спокоївся. Притулювся щкою до її руки.

— Як добре, — сказав. — Яка ви гарна, Лідіє, ви- догадується.

„Як дитя. Йому на пестоці зібралось“ — подумала з- злови вже не було. Може під впливом своїх слів лагід- чула, та й була ж такою, чи ж не говорив Гордій в ті- дні, як пізналися, о, він тоді іншим був, ніжніші слова- чи ж не говорив він, що вона більше жінка, як дівч- Тоді лиш розсміялася, тепер ці слова — як щось звич- а пройшло всього два роки. Олекса заснув. Ще переж- Дивилася на нього — у сні був інакшим. Очі замкнені- замкнений. Лице було кругле і худість губилася, ніжн- у дівчини, і спокійне. Так і заснула. Ще пам'ятала: на- нуку вдарила четверта.

Нижність, лагідь — це від кволости, це коли людина с- Так думала. Олекса набирала сил, рана загоїлася, одужав- зовсім, а зухвала, бадьора сила не приходила. Думала: загоїлася, та лишила два сліди — в думках і на тілі. Це на зміну в ньому й усе питала, чи не слабкий ще.

— Але ж ні, зовсім здоровий. Не диво — час уж- п'ять днів лежав понад норму, адже я знаю, що ви- суєте, хто скільки має вилежуватись. — І швиденько до- Це я жартую.

Гордія не було, мусів поїхати до сусіднього міс- й мав вернутися щойно за три дні.

Якось так сталося, що все була біля Олекси. Не довгих розмов. — З пустаго в порожнє, — завжди Маєш що сказати — кажи, не маєш — мовчи. Не і слова — не ляльки, ні гратися ними, ні пишати. А говорив і говорив, і слухала його, і любила слухати. було — спомини, розповідь, думки — та чи ж у назві- Слухала його і це не було призвичаєння за отих останніх- днів, коли висиджувала біля нього. Тепер знала — це- загулене і конечне, а вона ж і не шукала.

...ходила до інших палат, верталася — він чекав, а вона
...спішала, йшла до вікна, за дня був теплий вітер і від-
...вікно. Сиділи й говорили. Брав її за руку й провадив
...були долини запашних квітів, де слалися свіжі,
...маючі до тремтіння, пахощі. Він відкривав їй світ, а це ж
...незнаний світ, вона вже була там, тільки в неї загу-
...спомин, десь серед низки днів.
...Ах, так багато краси, так багато радості на землі,
...коли постріли, бомби.
...она не відважилася б кілька днів тому скрикнути від
...лення. — Дітвак, або сентиментальна гуска, — сказав би
...А її дотеперішні дні? — Це було якесь отупіння. Гор-
...вона. Спершу — пробіски — чого? любови? — і че-
...тремтливое чекання того, що було в перші дні недо-
...а відчутне. І зненацька — звичка, будні, втома. Цього
...мічала, хоч цими буднями вже жила. Пляни, мрії, пер-
...ви — де там! де там! Говорив Олекса, був він біля неї
...образу до болю — аж губи закусила — відчула. Була ж
...да, дев'ятнадцять весен.
...Ах, як багато квітів, які чудові й ніжні пелюстки!
...говорив про своє дитинство, все — все говорив, коли —
...товинні обличчя, бо — відстрашували надармо — ла-
...видирав із гнізд, коли діставав прочухана, коли ходив
...коли — а книжка під паском.
...говорив і росли дні його життя, і йшла разом із ним
...де спіткнуті об кулю падали люди. Спитала, чи йде на
...Так, йде на фронт, за місяць найдовше. —
...Хоче?
...Ні, мусить. А чому це вас, Лідіє, цікавить?
...Бо і де ж вам до пострілів! Ви ніжний такий. Слабий.
...Я тільки так виглядаю. Я жилавий.
...Але ж, лишенько з вас, не про це я. Слабий не
...ом, ні. Слабий тому, що не сильний, — і сама розсія-
...своєї логіки. Пояснила: — Хто сильний — той зухва-
...шукала слова, відважилася, — і жорстокий. А ви
...і лагідний.
...Це ж неправда, Лідіє, неправда, — гаряче запротесту-
...Олекса, — сила, здоров'я завжди проявляється в ніжно-
...ви кажете, в лагідності. Завжди. Жорстокість є. Немає
...очей закривати й в теорії бавитись, жорстокість є. Але
...ому випадку, вона лише з потреби, ні, більше — з ко-
...сти.
...життя, як сад. Життя — океан розкошів, океан щастя.
...це...
...Гордій на вас чекає.
...трепенулася з задуми. Це ж проходили хвилини, вони
...али, а думали про те саме, бо верталися до розмови
...була спільною.
...Іду, вже йду, — відповіла подрузі.
...Що тобі? — зустріла зацікавлений погляд подруги. —
...рістана якась, і весела і задумана. Олекса не спускав із
...ней і тоді притулилась до подруги й лунко поцілувала її.
...Щаслива я, — скоріше собі, ніж їй, сказала Лідія й роз-
...лася, лишаючи причину сміху в таємниці.
...Гордій змерз. Грився в коридорі, біля печі. Волосся спа-
...на чоло, може трохи вузьке й уперте. Поглянув на неї
...більше не дивився, — погляд мав швидкий і гострий,
...на обличчі — млявість.
...розтирала йому пальці й приговорювала.
...Вітер — і вашим і нашим. Вдень — весні, увечері —
...ому господареві.
...Стрінула уважний погляд Гордія, але не змовкла, — бо-
...мовчанки. І хотіла, щоб Гордій оживився, розсміявся,
...лася їй з своїми думками, плянами. Гордій мовчав і тоді
...згодилася в думці, щоб Гордій хай би хоч помітив це її
...ня. Краще хай буде недогадливым. Надармо. Гордій
...з кишені вчетверо згорнену газету, поволі розгорнув
...ав. Часто так було, а тепер не стрималась.
...Ти прийшов, щоб газету читати? — і усміхнулася, мов
...артома сказала. Не хотіла образити.
...Ти щось сказала?
...Закусила губи. Але повторила.
...Дай мені спокій, — відгризнувся. — І так ледь живий,
...ще авто — старі розвалини. — Склав уважно газету,
...ав до кишені й підвівся.
...Вже їду. Приїду, як хтось у вас умре.
...Подав їй руку, приторкнувся. Пішов. Було аж дивно, а та-
...ке завжди. І біль був. Бо це ж тільки через нього вже
...місяці для неї день — лише тому, що ясно і ніч —
...тому, що темно. І більше нічого.
...І більш нічого? — кинула йому вслід.
...Обернувся.
...Ото, тобі на любов зібралося. Хтось умре, приїду,
...не побуду.
...Ізко ступила до нього.

Світл. В. Паньків

— Я хочу тобі сказати..
— Сказав же, що приїду — тоді й скажеш.
Грюкнули двері. Був протяг, але чула тільки, що грюкну-
ли двері. І ще дзвеніло — „довше побуду“.
Йшла коридором. Образи на стінах. Стала, приглянулася.
Глибінь лісу й передано-простір. Це, мабуть, тяжко. Йшла ко-
ридором. Квіти на вікні. Приторкнулася пальцем до землі
в вазоні, суха була. — Зараз наллю води. Квіти на вікні.
А цього ж раніше, всього кілька днів тому, і не помічала.
Йшла і знала — Олекса чекав на неї. Досі пам'ятала
його слова, захоплювалася його думками. Була щаслива —
бо говорив до неї. А тепер побачила нараз — може тому,
що в його очах угледіла чекання — побачила: перед нею
стояв молодий гарний хлопець.
Було тривожно, загадково й приємно: опиратися й відчу-
вати щось сильніше, хоч ще незбагнене.
— Поїхав уже? — спитав їй назустріч.
— Приїде, як хтось умре тут, — відповіла йому на те
питання, якого він не задав, а хотів — знав уже, що Гордій
не є їй брат — і вже як доказала Гордієву відповідь, відчула
зашкарублість Гордія. Це ж про смерть людини так каже.
Олекса ніжно вивів її з задуми.
— Я вийду квіти піділлю. Можуть засохнути, а ви ж, Лідіє,
напевно любите квіти.
Ніч. Глухо. Тільки шум. Тупий шум у голові. Шум до
нудоти. Хай би хоч звук якийсь. Умирав тяжкоранений. Лідія
не відходила від нього. Олекса поклався, а вночі прийшов.
Удвох були при ньому. А він умирав. Побігла до лікаря: —
„Врятуйте“. Образився: — він не рятує, він лікує.
Як тяжко пересувалась стрілка на годиннику! Мов була
жива і бачила, розуміла трагедію, коли вмирає людина. Ури-
вок думки: стан безнадійний, умре, завтра на ранок Гордій
приїде. Сказати хотіла й сказати треба: так або ні. Лякливо
поглянула на Олексу, може й він про це думає.
Олекса м'яко приторкнувся до її руки.
— Ще може житиме. Невже ж лікар нічого не вдіє!
Попросити ще раз лікаря.
Вірили, сумнівалися й хотіли вірити, що медицина — все-
сильна.
Покращало, звівся на лікті, підсунули подушку. Хотів го-
ворити. — Не треба, пошкодить, лежить спокійно. Сказав:
— Бачив, як падали. В бою. Смерть. І його ж може так...
І віра була: його — ні. Він не може вмерти. Смерть? Бачив,

як вмирили. А він — ні, вірив, так вірив. Не може вмерти...
Не вмиру.

Стих.

Прийшла смерть. Легко й несподівано.

Ще стояли хвилину і тоді, мовчки, без слова вона відійшла.

Наздогнав її — не здивувалася.

— Мені аж боязко: чи я маю таку сильну віру? — сказала.

Притиснув до плеча, була стомлена.

— Вам, Лідіє, треба йти звідси. Конечно. Ви все берете до серця. Вразлива. Глядіть — вчасна старість.

Мовчала, зморщила чоло, шукала відповіді, схилився, поцілував — щоб не було зморшок? — відійшов. І тоді зрозуміла — сталося.

День скінчив бій і прийшов переможцем. Грізним — на сході багряно — в покорі все і ніжним став.

Перший, кого зустріла, був Олекса. Підступив м'яко, приніс квіти й усмішку, а пробивалась упевненість.

— Квіти, щоб не така чорна була минула ніч.

Не хотіла, щоб згадував минулу ніч. Пам'ятала добре.

Олекса:

— А з працею, то, я думаю, не тяжко буде полагодити.

— Як то? — не зрозуміла.

— Ну, що... ти, Лідіє, відійдеш. Учора я ж говорив, — розглянувся. — День такий гарний і ці відблиски, ці сонячні зайчики — аж боязко наступати.

„Така упевненість, що відійде, а вона сама ще не знала“.
І ще сказав:

— За місяць я їду до себе, до батьків. Це недалеко.

Зрозуміла його слова, а не відповідала. Бажала, а коли сталося — хотілося чекання.

А Гордій? — звела на нього очі, але не запитала.

Це буде так. Підійде до Гордія й скаже. Це ж так просто. Починала жити, життя — чудове, хай же і їй воно буде радісним.

Затрубів сигнал, це приїхав Гордій. Поглянула на Олексу: він чує? Олекса був такий упевнений. Ця розмова — лише формальність.

А далі було так.

Олекса вийшов із нею разом, підтримував її за руку, на привході відійняла руку. Чому? Гордій сидів ще в кабіні. Може через скло, але видавався їй зблідлим. — Працює багато, — подумала, — і не шанує себе. Бо вже було так, захворів і їздив далі, поки ноги його тримали.

Гордій поглянув, кивнув головою і щось там далі майстрував.

„Навіть не підозріває“ — подумала й уже не знала — це його віра, чи зарозумілість?

Підійти і сказати. Але ті слова видалися їй чужими, немовби заученими.

Потім сталося таке, що й зрозуміти не могла.

Мотор загурчав, гук наростав, аж булькотіло, авто стояло, Гордій метався в кабіні, його лице перекривилося й нагло вискочив із авта. Крикнув.

— Відійти! мотор вибухне! — схопив її, відштовхнув набік.

— Куди? Назад! — крикнув до Олекси. Той не зважав, ускочив до кабіні, потім вискочив, з грюкотом скинув бляху й оголив мотор, нагнувся й засунув руку, мотор загурчав ще сильніше, аж дзижчав і раптом рев урвався.

— Але ж бо, нічого не сталося, — ухилився Олекса від вдячних слів Гордія. — Для шофера — то легка річ. Я ж шофером вже років із десять.

Лідія підійшла до авта, Олекса пояснював, говорив якимось аж занадто м'яко. Немовби намагався сподобатися. І ця скромність, коли ж учинок у них на очах!

— Шокер рвучко смикнули й він висунувся зовсім, ветхий, дротики, виступили, розійшлися й назад не пустили, бензина безперестанку надходила до мотора, мотор вже працював, а бензина йшла і йшла. Та це ж не цікаве, — урвав розповідь.

— Міг вибухнути? — спитала Лідія.

— Різне буває, — уникнув відповіді Олекса.

Гордій стояв мовчки, бачила — нудьгував. Подякував, то й по всьому. Чого ще?

Помітила — в кабіні лежали квіти. Букет; різні й без смаку.

— А то для кого? — здивовано вигукнула. — Квіти! Обличчя Гордієве насупилося, приховуючи розгубленість, але відповіді треба було і сказав:

— От ще, теж питання. Для тебе. Чомусь аж розсердився.

Для неї. Квіти від Гордія. Вже мала від Олекси. Але ці були інші.

Відчула так багато радості, ніжності і хотілося поділитися нею.

Олекса стояв і згадала: мала сказати, ах, які ж ті були чудернацькі, чужі, мертві. Любила Гордія. Чи ж їх не буде океаном щастя, коли ж бо любить Гордія. Від чому? Звідки в неї така легкість і жорстокість? Вірила за в силу любови.

Підійшла до Гордія, була нижча від нього, потягнула несподівано для нього, поцілувала.

— За квіти, — вихопився з поясненням Гордій.

Лишилася біля нього. Тепер знала, що хотіла сказати йому. Те, що в ній було живе. Оглянулася.

Олекса стояв, погляд ясний і ніжність в ньому. І й сподівалася, цього й хотіла.

Якби Олекса не був такий гарний, не любила б Гордія.

Віра Селянська

* * *

На кам'яних сходах загули останні кроки й останні годинки застигли за брамою нашої школи. Я лишилася сама у великому будинку. Мені хотілося плакати, хоч я за два місяці „доросло“ й можтиму ходити на всі заборонені для дітей фільми. Разом була цьому справжня причина: ніби я тому винна, що вже раз така „нематематична“ вдалася?! Ах, та тригонометрія затрує мені життя! — Я постановила залишитися в школі, бо й чого ж показуватися до хати з „п'яткою“? На жаль, довго могла плентатися по тихих коридорах і оглядати по стіні вешувані картини Гольбайна: прийшли дві жінки зі щитом, замітати долівку й допитливо подивилися на мене. Мені сталося вдати, що забула книжку в клясі, а потім іти геть.

День був хмарний: здавалося — ось-ось святий Миколай потрясе бородою. Я йшла поволі й тішилася, що на вулиці було мало людей. Сама не знаю, як опинилася над Ельмом.

Вона притягає мене своїм чарівним лівобережжям. Дивляю все велику баню евангелицької „Фрауенкірхе“, яку будували колись славний Георг Бер. За часів Бера не вірили в будова за його проектом вдалася, мовляв: підстава не вживить тягару бані. Але катедра стоїть — на славу творця і глум — його ворогам.

Бер був великий математик, так як Леонардо да Вінчі, Мікель Анджельо... Дивні люди! Але тих „дивних людей“ також люблю й поважаю тому власне, що вони були матики.

Мій зір спинився на опері. — Цікаво, що там сьогодні дають? Я давно не була вже в опері й стужилася за нею.

На „Цвінгері“ годинник вибивав четверту. Я люблю сидіти на його порцелянові дзвіночки. Вони виграють годину, особливо гарно дванадцятку. Літом можна бачити багато людей перед годинником. Як тільки втихне порцеляновий пісенька, починають бити всі водограї, а це на „Цвінгері“ гарно виглядає.

Я побігла туди. Але з уст кучерявих фавнів (з кам'яних не лилась вода, вони якимось смішно кривляться до мене кож у купелі німф нічого помітного. Літом я все мала в думках, що ті прегарні дівчата пірнуть зараз у басейн, а не леним від жабуриння дном. Тепер виглядали так, немов вдягалися й горбилися від холоду.

З тих думок пробудив мене сміх двох дівчат. Я оглянулася і пізнала своїх товаришок.

„Що ж ти, мрійнице, оплакуєш математику? Ходи з нами до опери на „Богему“ — ми маємо три квитки. дачу забудь. Часом так буває, що людина має „пеха““

„Але ж я мушу передягнутись!“

„Так швидше додому! Ми чекаємо при вході“.

В хаті розпитували, де я була, але не було часу розповідати.

За півгодини я сиділа в опері між Гайді та Люїзою. Всі три в святкових сукнях, всі три заслухані в опері „Богему“...

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
І НОВИМ РОКОМ

вітаємо
ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ,
ПРИХИЛЬНИКІВ І СПІВРОБІТНИКІВ
Редакція

ДЕЩО ПРО ПОЕТИКУ

Молодість — золотий вік поезії. Поезія дається тільки людям, які відзначаються оригінальністю та свіжістю по-
тому не диво, що майже всі поети починають пи-
сати з юних літ.

До Українського Видавництва надходять десятки і сотні
історії молодих поетів, але переважна більшість їх дуже слаба.
творів звичайно такі шаблонні і загальні, що трудно собі
уявити головну думку, про що власне хотів сказати автор.
Важко зустрічаються вірші, побудовані на одній думці. Аб-
страктність вислову — перша хіба наших початківців. Дру-
гою хібою можна вважати погане знання літературної мови
і граматики. Мова, — це наша національна свідомість, і хто
не володіє нею, той не має права бути творцем.

Особливо кидається в вічі тенденція надмірного вживання
корочених форм дієслова: **брать, взятъ, гулять, дать, думать,**
знать, колоть, обнять, падать, показать, пускать, рубать,
казать, служить, стать і т. д. Всі ці слова є і в російському
словникові, отже, тенденція такої „архаїзації“ нашої мови
суті зближує її до московської.

Нарешті, третя вада — це відсутність елементарних знань
основних правил версифікації, науки про те, як складати
вірші. Дехто римує такі слова, як **вода — дорога, воно —**
дрого, блискавки — вороги, або вигадує чудернацькі ново-
твори: **студіює — кює, пролог — бактерьолог.** Ритм схожий не
на „вільний вірш“, не то на силлябічне віршування.

Мусимо зазначити, що силлябічне віршування, засноване
кількості складів, не притаманне українській поезії, як
польській. У нас віршування засноване на т. зв. метро-
нічній системі, тобто на правильному чергуванні наголо-
ваних і ненаголошуваних складів.

Гармонійне чергування підвищеного та зниженого звуку
зветься **ритмом.** Ритмічною одиницею віршу є **стопа,** що ста-
вить собою наголошений склад з одним або двома нена-
голошеними.

Подаємо кілька зразків **метро-тонічної** системи.

I. **Амфібрахій:** трискладова стопа віршу, в якій середній
склад наголошений, а крайні ненаголошені, напр.:

О-пів-но-|чі -|ай-стри| - в са-дú роз-|цві-лі...
У-мі-лись| ро-сб-ю|, він-кі о-|дяг-лі.

(О. Олесь).

II. **Анапест:** трискладова стопа, в якій два склади нена-
голошені, а третій наголошений, напр.:

На-ша зúс-|тріч є-ді-|на бу-дá|.
Ти про-й-шла| -ти на-ві-|ки про-й-шла|,
І зак-рі-|ли твій об-|раз сні-гі|,
Що ле-тять | і ле-тять | нав-кру-гі|.

(М. Рильський).

III. **Дактиль:** віршова трискладова стопа з наголосом на
першому складі, напр.:

Бé-реж-но | зняв я з вер-|ста-га ос-|но-ву,
Лю-дам ро-|бб-ту роз-|ніс і роз-|дав.

(Я. Щоголів).

IV. **Хорей:** двоскладова віршова стопа з наголосом на
першому складі, напр.:

Пó-ри-|ва-лась | під-ле-|ті-ти / вгó-ру|,
Рóз-пус-|ті-ла | злó-то-|пé-рий / хвіст,
Чóр-ний | вёр-шень | ві-ї-|хав із / бó-ру,
Кй-нув | з лú-ка | прó-раз-|лі-вий / свйст.

(В. Свідзінський).

V. **Ямб:** двоскладова стопа з наголосом на другому скла-
ді, напр.:

І дéнь | і-дé|, і ніч | і-дé|.
І гó-|ло-вú| схо-пів-|ши в рú-|ки,
Ди-вú-|еш-ся|, чо-мú | не йдé |
А-пóс-|тол прáв-|ди і на-ú-|ки!

(Т. Шевченко).

Хорей і ямб — найчастіше вживані в нашій поезії форми.
Суголосість кінцевих складів у віршах зветься **римою.**
Рими бувають чоловічі, жіночі, дактилічні та асонансові.

Чоловіча рима — суголосість наголошених складів, напр.:

водá — ордá — твердá, сіль — хміль — біль, перебір —
зір.

Жіноча рима — суголосість наголошених складів разом
з ненаголошеними, напр.:

вітер—літер—вітер, рóгу—перемóгу—дорóгу.

Дактилічна рима — суголосість дактилічної стопи, напр.:

зóряна—змóрена—вóрона—говóрена.

Асонансом звать неповну риму в кінці вірша, суголос
тільки кінцевих голосівок, напр.:

жах—межа, листя—місто, гори—море.

Молодим поетам, які ще не опанували точної рими, не
треба надуживати асонансів.

Кожен вірш будується з окремих строф. **Строфа** — це
певна кількість рядків, що своїми римами та розміром скла-
дають одне ціле й подають закінчену думку.

Такі в загальному основні правила версифікації.

Водночас перестерігаємо наших початківців від надмір-
ного зловживання штучно-віртуозними формальними засо-
бами, про які тут навмисне не говоримо.

„Поезія — не в формі думок, а в самих думках. Поезія —
це є все, що є щирого і сердечного в усьому“, — писав
Віктор Гюго.

Талановиті поети відзначаються щирим почуттям, спогля-
дальністю і картинністю вислову.

О. В.

М. ДЯЧЕНКО

МИНУЛЕ

Старі шляхи поржавіли, мов струни,
Од крові смілих лицарів святих.
Де бій кинів колись, — лиш жито рунить —
І бандурист з бандурою затих.

Вже одгуло давно минуле горде —
І сумно, тужно так душі мої!
Та, ні! Я вірю — знов новим акордом
Ще сміливіш загомонять бої!

М. СИТНИК

НА СТОРОЖІ

І знову ніч постукала в вікно
Холодною тривоگوю до мене,
Та я уже допив терпке вино
Моєї юности, терпке й вогненне.

Мені тепер не страшно в чорну мить
Лукавих, підлих поглядів ворожих...
Своєму краєві, що хоче жить,
Я серце й душу ставлю на сторожі.

В. СКОРУПСЬКИЙ

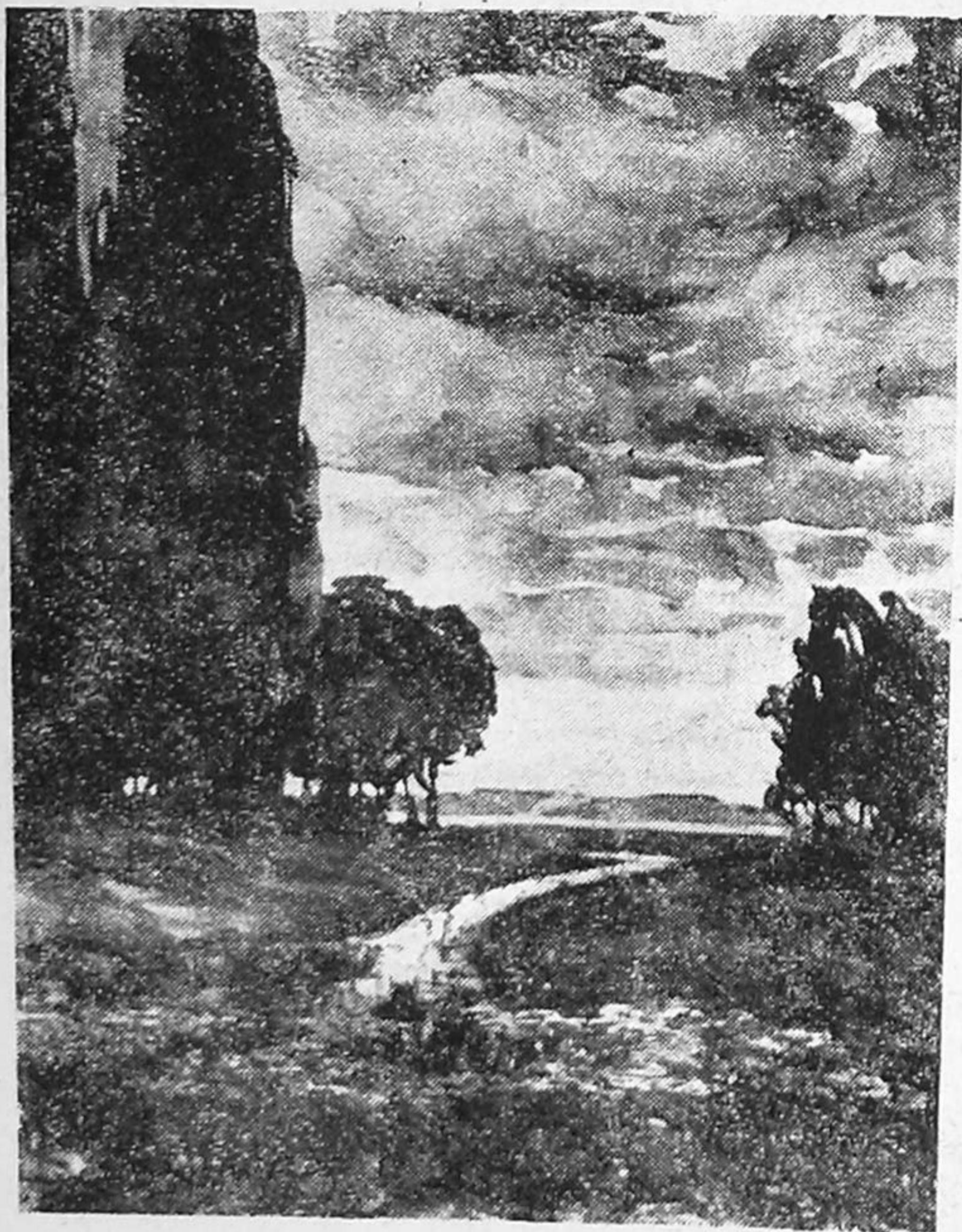
СОНЕТ

Там перемогами кується слава
І ллється тепла кров під брязк мечів,
Там громом перекочується гнів,
І — ні сліду на буйновійних травах...

А із серцець горінням кучерявим
Встає любов з потоптаних віків,
І до свободи рве під шум вітрів,
Нові стяги під сонцем золотавим.

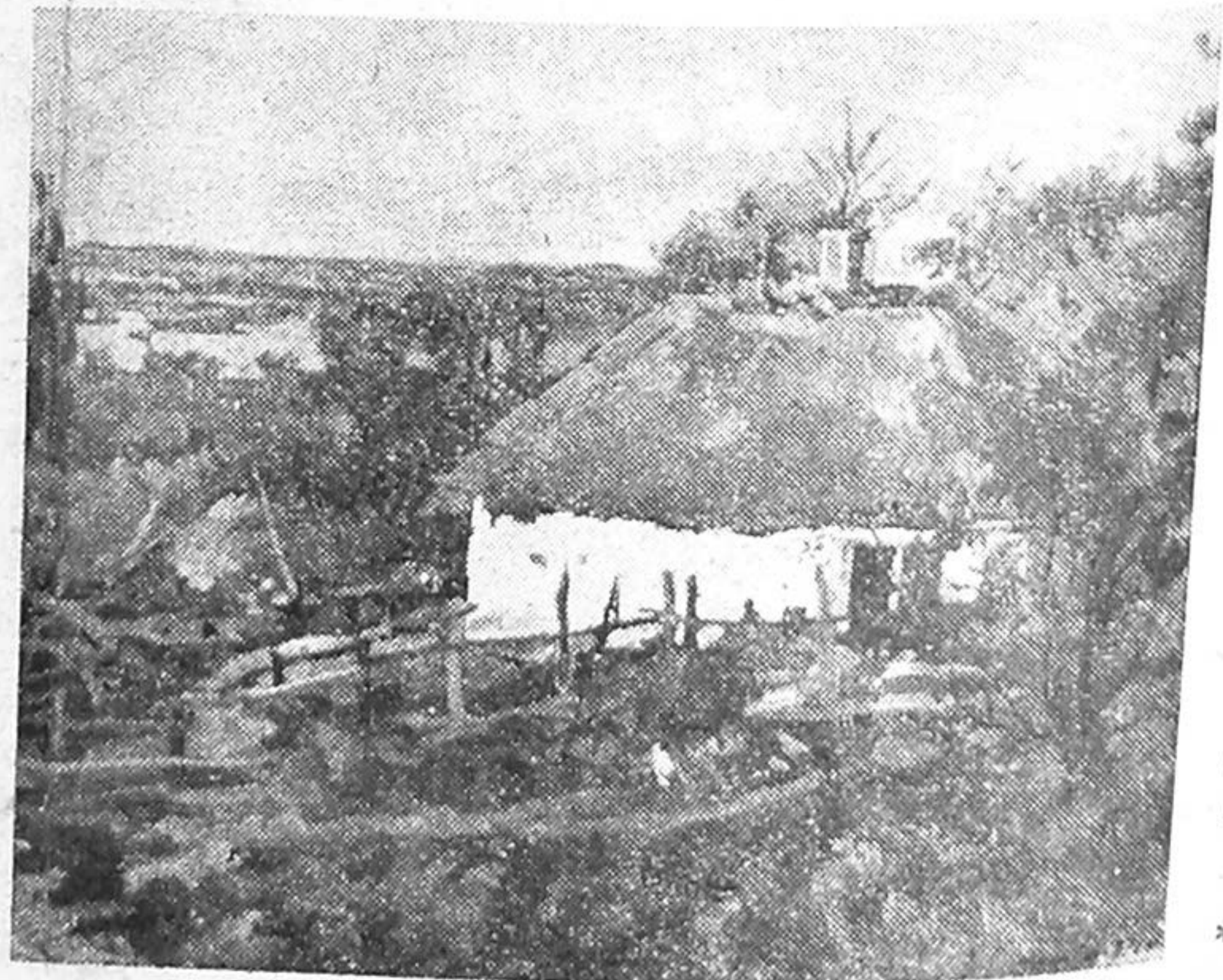
Майбутнє — десь у темряві вишин —
Ще доливає дням гіркий полин
І лиш німу посвату накликає.

Життя моє! Простуй шляхом твердим,
Іди туди, де — тільки молодим
Цвіте і перемога, й синь безкрая!

Вгорі:
 Юрій Киянченко (Київ): Осінь на Дніпрі (олія)
 Внизу вліво:
 Василь Форостецький (Львів): Сумерк на Поділлі
 (аквареля)

Внизу від середини:
 Михайло Козік (Київ): Понад Дніпром (олія)

М
 6
 На
 велика
 обмежу
 лике по
 стане з
 значніш
 із Східн
 ького с
 природн
 тично с
 хідних
 стецько
 Слід
 мистців
 зують н
 багатост
 творів.
 Неодт
 чости (а
 з різних
 різниці
 із східн
 бо й сам
 відбива
 сіонисти
 наче по
 до гір т
 як в Укр
 Імп
 напрям
 ший бер
 як я це
 жіння, з
 більш о
 На ж
 ма
 числяти
 на вист
 бах, а ф
 ба поб
 умовну
 тільки
 ставку
 тичних
 йомитис
 українсь
 відобра
 Права
 Едвард
 Св. Горд
 Іван Гоп
 Стрием
 Холмськ
 левид (о

Мистці бачать Галичину

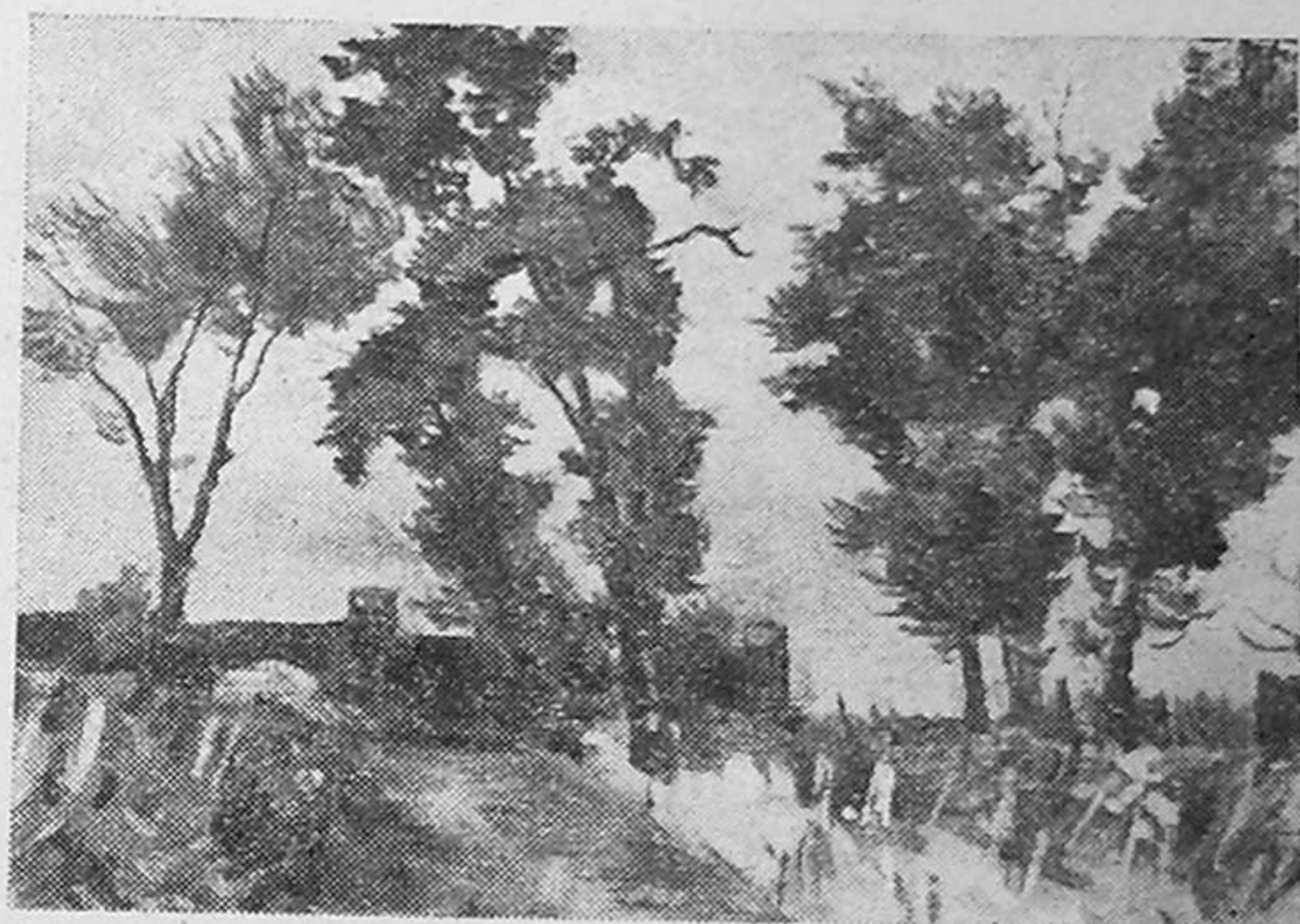
На Ужгородській виставці Українських Мистців особливу увагу звертає краєвидів. Коли минулого року на виставі ті краєвиди Галичиною, на теперішній виставі бачимо величезного зацікавлення і на інші українські землі. Це коли зважимо, що на цій виставці бере участь куди більше мистців, і саме те збільшення припадає на мистців так на виставі появились малюнки широкого українського краєвиду українських міст і сіл, а, зокрема, українські українського краєвиду. Можна сказати, що тематика мистців від східних окраїн аж до найдалших заходів Холмщини. Отак маємо нагоду пізнати у мистців найрізноманітнішу природу українського краєвиду. Що на виставці бере участь майже сто (точно — 99) творів понад 400 мистецьких творів. Уже ці числа вказують на величезного мистецтва. А зважмо, що мистці із своєї творчості змогли показати на виставі тільки по кілька

творів, який підхід у наших мистців до своєї творчості (а не тільки краєвид). Як зображують його мистці вносять вони нового, чим різняться? На виставі так то важко. Звертає передусім увагу те, що мистці використовують світліші, яскравіші і живіші фарбами. Це природне, Східної України має багато світла і простору, і це простоти. Вони — майже всі представники т. зв. імпресіонізму, деякі тільки більш реалістичні. Зате західні мистці теж можна вияснити впливом природи, близької до української, яскравого підсоння,

імпресіонізм — два панівні напрями в українському мистецтві. Перший — імпресіонізм, бою чуття („так, бою зорового враження намагається віддати як вона є“).

Не маємо змоги визначити, найкращі твори українського краєвиду в його фарбовому розповіді, — їх творчість продукція дає тільки враження, тому кожен, хто захоче оглянути виставку, крім зорових, естетичних вражень, йому змогу зазначити закуток чарівної України в мистецькому творі.
С. Львівський.

Стриєм (олія)
На Холмській Горі (олія)
Краєвид (олія)

Їх було троє. Вже майже другий рік мандрували вони землями, чіде надовго не зупиняючись, а так трохи обдивились, трохи підробили грошей та й далі ген, на широкий безмежний степ.

Один з них, найстарший, в потертій військовій сорочці, полатаних штанях, закованих на колінах, босяка. Кудлате руде волосся палало на сонці. Звали його чомусь Джек. І це йому подобалось. Другий — коротенький, непримітний, чорнявий, як циганча. Великі, не на міру наложені, штани висіли на ньому, як спідниця, чіпляючись за дорогу, здіймаючи хмари куряви. На ім'я він був Жук. І теж нічого не мав проти. Ну, а третій, як завжди мусять бути треті. Не високий, не малий, не рудий і не чорний. Взагалі, середній усіма своїми прикметами між першим і другим. А прозивали його просто — Кок. Хоч він так, звичайно, законно не прозивався і все ж таки теж не протестував.

Отак вони і йшли оці друзяки: Джек, Жук і Кок.

Над вечір прийшли до невеличкого курортного містечка. По вулицях сновигали курортники, усі в білих убраннях, причепурені й веселі. Наша трійка наробила зразу багато шуму. Солом'яний, величезний бриль, що містився на Жуковій голові, прикривав усю його велетенську постать, так, здавалось, що вулицею посувається самий бриль, одягнутий на невідомого від порошу штанів. Бриль увесь час когось зачіпав і з-під нього неслося робленим баском: пардон, пардон...

Жук був галянтний кавалір і до того знавець французьких пригодницьких романів. Джек, як найстарший, з невимовним почуттям — де ж саме можемо переспати і поїсти, увесь час кидав очима, але нічого підхожого не бачив. Кок, поглянувши на нього, зрозумів його з одного погляду.

— Стоп, мої діти, — каже Кок і скидає невеличкий наплічник, — доведеться дати оцим дармоїдам у білому коротеньку виставу на предмет витягнення з них зайвих грошей. Бо, як мені здається, я не можу виконувати обов'язки урядовця державного банку через брак потрібної валюти. І він швиденько поклав на траву невеличкий килимок, який мав багато призначень, але основне з них було — бути за сорочку для Кока в „сірі життєві будні“, як він сам казав. Навколо зразу поставали цікаві. Ця мальовнича, запорошена трійка, що так поважно готувалась до чогось, зацікавила багатьох, які там проходжувались.

Джек, коли усе було приготоване, сказав:

— Дамо, хлоп'ята, скорочену програму, бо чує серце моє, що в шлунку великі реформи і революції. Ти, мудрий Кок, коли починаєш, щоб оці роззяви дали досить, щоб по-вечеряти, — скажеш.

— Слухаю вас, сер!

Виступивши на середину, Джек проголосив:

— Шановна публіко! Ви перед собою бачите трьох невеликих, але здібних і великих у майбутньому (здається, артистів). Дозвольте познайомити: отой, що в брилі (Жук моментально стає на голову і бриль лишається на землі), має симпатичний меццо-хропіто; другий — наш адміністратор і факір; третій, то я — директор цієї знаменитої трупи, в заступстві конферансіє, опікун, концертне бюро і т. д. Отже починаємо!

Першим номером нашої програми лірично-драматичне сольо нашого баса, арія: „Не бий мене, мамо, мокрим рушником“ або „Драма на морі“. Маестро, прошу.

Кок блискавично приставив до уст гребінця і заграв мотив з „Кармен“. Жук в цей час, зробив око якійсь дівчині, легенько кашельнувши, затягнув тоненьким голоском. Пісня була про безпритульного, що закінчувалась:

Як умру я, умру,
Поховають мене і ніхто не
пізнає, де могила моя...

Жук проспівав її з серцем і виразом. Джек, взявши бриля, обійшов партер, не забуваючи про льожі і балькони, кажучи:

— Кладіть, кладіть, можна навіть папірці; вони легші і не будуть вам заважати. Все одно віддамо їх на розшук могили отого невідомого, що про нього співав цей симпатичний тенор. Потім прийшла черга Кока. Той в одну мить став на руки, обійшов на них двічі навколо глядачів, а потім, показуючи свої смагляві руки:

— Нічого?

— Порожньо, — підтвердив партер.

— Фокус-покус. Раз. — Кок робить маніпуляції руками, потім присідає, ще декілька рухів і раптом в долонях тримає білу хустку. Глядачі задоволені. Але Кок не зупиняється. Берє бриля. Показує. Порожній. Кидає на килимок і зразу підносить. В брилі повно дрібних камінчиків. Оплески. Кок на цьому зупиняється. Знов стає на руки, одягаючи бриля на ноги. Обходить навколо. Рясно падають гроші.

— Як бачите, шановна публіко, спритність рук нашого факіра і більш нічого. На цьому дозвольте подякувати, бо наша трупа завізвана до Парижу на гостинні виступи.

Поступово глядачі розходяться і потік гуляючих пливе далі. Кок рахує гроші. Більше, ніж сподівались.

— Пішли хлопці шукати, де можна по-королівськи по-вечеряти.

Складають килимок, Жук натягає бриля на голову і трійка легко пробираючись між людьми, зникає в темній вулиці.

Купивши хліба, ковбаси і здорового кавуна, вони йдуть в напрямі берега. Там, біля моря, спинившись коло якоїсь шаланди, розводять багаття.

— Як і в усякому порядному готелі, гості перед тим, як зійти на вечерю, ідуть до моря обмити своє грішне тіло. Не будемо дикунами. Вода — це здоров'я, отже?

Джек дивиться на Жука, який робить вигляд, що не чує. Він один з трійки, страх як не любить води.

— Маестро Жук. Чи не можна вас запросити?

— Ні, дякую, мільорде. Я тількищо приймав...

— Вашу з пороку, — додає Кок, — але май на увазі, коли сам не підеш, зробимо тобі хрищення. Вибирай!

Жук нехотя підходить до моря. Обережно опускає ногу в воду і зразу з жахом на обличчі її висмикує.

— Ви щось злякались, чи вас крокодил вкусив?

— Ні. Просто вода зимна. Мені лікар заборонив купати свої кості в такій зимній воді. Перечекаю.

— О, маестро, подумайте, що ви робите. Не ліпше вилити свіді кості отут, а брудне тіло піддати отій тихенькій воді, що носить назву море?

— Знаєте, мільорде, не можу. Коли ви знайомі з географією, то оте, що ви назвали морем, має ще одну назву: досить несимпатичну, а саме: Чорне. Розумієте? Коли я спитаюся, то буду такий же чорний, як мій приятель Кок, який вже роздягнувся.

— Ваш приятель Кок зараз візьме вас і кине разом з вами вітрилами, які ви називаєте гордо штанами. Отоді пізнаєте, де чорне, а де біле...

Жук, зітхнувши, скидає штани, обережно їх складає, робить декілька гімнастичних рухів і помалу заходить у воду.

Джек, не витримавши, обхоплює його за руки, Кок за ноги. Жук пручається, та все дармо.

— Злодії, — кричить Жук, — топите чесну і цілком чисту людину. Нічого. Вам так і не минеться. Я вам...

Але він під водою і, виринаючи, кидається на Кока, не чекаючи нападу, падає разом з ним.

Сходить місяць. Він посміхається, бачачи таку картину. А потім помалу лине в небо.

Добре покупавшись, кидаються до вогнища. Ну, а потім хліб з ковбасою і кавун. Наїлися так, що аж живіт у них як бубон. Кок пробує на ньому заграти. Але сам не може вже встати і так, схилившись на Джека, засипляє. До нього підлазить Джек, витягає килимок і, притиснувшись одним, зразу ж падають кудись у безодню.

Поступово загасає вогонь, наступає тиша, а тільки зорі місяць блимають, тихо усміхаючись, дивлячись на цю нещасну трійцю.

Ніч.

В. Шуліка

СПОРТОВА СВІТЛИНА

В десятому числі „Дороги” поміщено цілий ряд добрих світлин з українського спортивного життя. Це праці відомих нам світлиців: Проня, Федева, Юста. Оглядаючи ці світлини, не один з наших аматорів зацікавиться цією ділянкою світлення. Тому хочу в рамках фотокутка зупинитись над цією темою.

Не треба конче бути спортсменом, щоб робити добрі спортивні світлини, однак треба на спорті розумітися, треба знати найважливіші основи поодиноких спортивних ділянок та ігор, щоб найцікавіші моменти використати та схопити на плівку. Спорт вимагає від світлиця великої швидкості у праці, рішучості, спокою і виробленого погляду на спортивні досягнення. Практичного

Світл. В. Паньків

досвіду не можна тут заступити самими теоретичними викладами. Найкраще користатися з клубових тренінгів, студіюючи окремі фази вправ, щоб під час змагань без довгого надумування підійти до об'єкту. На публічних змаганнях це остільки тяжче, що доступ мають насамперед професійні світлиці, репортери, й вони вибирають собі найкращі місця. А проте може аматор, за згодою управи змагань, перебувати на грищі.

Як негативний матеріал слід уживати найкраще панхроматичний. Спортивні світлини вимагають звичайно дуже короткого часу насвітлення і тому високовразливий панхроматичний матеріал дуже добре до цього надається й не одне недотягнення в насвітленні вирівнює. В літній порі вистачає звичайно нормальна плівка (17/10 до 19/10), в непогідну осінь та темні дні краще вживати вразливіші плівки 20/10 до 21/10. За вживанням панхроматичного матеріалу промовляє ще й та обставина, що змагуни звичайно дуже опалені і їх обличчя виходили б на ортохроматичному матеріалі темні, як у муринів. Панхроматичний матеріал вразливіший на червоні промені і тому опалені обличчя виходять ясніше.

Як вже згадано, час насвітлення буває дуже короткий, тому й апарат мусить мати відповідний замок, щоб можна було виконувати моменти до 1/500 секунди, а то й до 1/1000. Хто такого апарату не має, мусить робити світлини з більшого віддалення та супроводжати об'єкт. Камеру слід держати спокійно та так нею проводити, щоб об'єкт, напр. авто під час перегонів, мати посередині відрізка; у найвідповіднішому моменті насвітлити. Авто вийде тоді гостро, шпичі і тло трохи замазані. Це зовсім не шкодить, навпаки, викликає ілюзію руху та швидкості. Треба не забувати, що спорт — це сконцентрований рух. Світлини мусять цей рух у відповідній формі зобразити і підкреслити.

Щоб мати змогу добре обсервувати змагуна ще перед вибраним місцем світлення, напр. бігуна ще перед метою, найкраще вживати звичайну, рамову візирку. Різного роду оптичні візирки, через які оглядаємо вибране поле світлення, тут менш практичні.

ЗИМОВИЙ СПОРТ

Загально можна сказати, що зимові світлини вимагають сонця та відповідного терену, що піддержує характер зимового спорту. Далекі краєвиди менше вдячні. Краще вибирати мотиви в меншій віддаленні та з переднім пляном, як сліди лещат, ніг. Передній плян мусить бути гострий, отже не забути за прислону. Сніжні простори діють пластично щойно в сонячному освітленні. Найкраще їх світлити передполуднем

або пополудні, коли тіні довші. Тіні на снігу треба підкреслити, вживаючи при ортохроматичних плівках жовтий фільтр ч. 1, при панхроматичних плівках — зелений ч. 0.

У погідні дні, коли небо зовсім чисте, на високих горах є значно більше ультрафіолетних променів. На низини вони не доходять, бо їх здержує, а властиво вбирає в себе верства пилу та триатомового кисню, що знаходиться над землею. Ці ультрафіолетні промені є причиною негострих образів, передусім в обідових годинах. Тому починаючи від 1200 м висоти треба вживати ультрафіолетного фільтра (UV — Filter). Час насвітлення продовжується тоді на 1,5 до 2 разів.

Не забувати за протисонячну прислону. Вона не допускає бічного світла до об'єктива, а вже конче потрібна при протисонячних світлинах. Цей рід світлин спеціально викликає враження пластичності. Протисонячні світлини мають звичайно також більшу мистецьку вартість.

Для орієнтації деякі часи насвітлення:

Совги:

спокійний біг	1/10 — 1/300
швидкий біг	1/500
швидкий біг у віддаленні 5—6 м	1/500 — 1/1000

мистецька їзда на льоду:

рух у напрямі апарату	1/300 — 1/500
рух у напрямі прямовисному до осі апарату	1/500 — 1/1000
скоки	1/500 — 1/1000
повільний пірует	1/300 — 1/500
швидкий пірует	1/500 — 1/1000

гаківка на льоду:

швидка гра	1/300 — 1/500
гра при воротах	1/200 — 1/500

бобслей:

на простому шляху, скісно з гори	1/300 — 1/500
на закруті з віддалення 10 м	1/500 — 1/1000

лещата:

біг по рівному	1/100 — 1/300
з'їзд	1/300 — 1/500
скок	1/300 — 1/500 (1/1000)
сляльом з віддалення 7 — 10 м перед	
воротами	1/500 — 1/1000
скок зі стрибні, 10 м нижче стрибні збоку	1/500 — 1/1000
скок зі стрибні, зі стола стрибні (ззаду)	1/300 — 1/500

Копії та побільшення зимових світлин робити все на білому папері, ніколи на кремовому чи інакше тонованому!

Р. З.

Світл. В. Паньків

СПІВАЙ, ПОЕТЕ

Життя — коли душа, мов бурі зрив,
Коли бажань блаженне серце повне.
Величний Той, хто чар життя створив
І влив у нього радість невимовну.

Розвину ж крила, молоде орля,
Лети над хмарами в сонячні простори —
Співай, поете, гимн йому, жбурляй
Снагу в життя, мов хвилі в берег моря!

ОЛЕКСА ОМЕЛЬЧУК

ПАДАЄ СНІГ

На землю стомлену мою,
Немов підстрілені надії,
Летять шматочки сніговії,
Летять і падають в гаю.

В гаю... Зозулі не кують,
Замовкло все... Набрякли вії
Тихенько мліють; багровіють,
Неначе рани у бою.

А ще недавно зграї мрій
Купались в сонці! О, нагрій
Поникле небо! — Сонце, де ти?

— Потьмилось сонце... Але дуб
Простує свій козацький чуб
З-під білих, крижаних наметів.

МИХ. ЛАВРЕНКО

З ЦИКЛУ „КРУТИ“

У думці — знову тліє — бій у Крутах...
О, неповторний часе золотий!..
Ми всі були зелені ще, як рута,
Але в душі палав огонь святий.

І хоч навколо вир вогню шалено
Стогнав, як грім, і жах смертельний ніс;
Ми не схилили сонячне знамено
І бій важкий не видавив нам сліз.

Ми перед світом свідчили потугу
І довели — ми лицарські сини,
Хоч не змогли розбити люту хугу
Та ще раз вчули пахощі весни.

За ту невдачу, що зазнали Крути,
Ні, не дарма пече серця нам гнів,
За ті могили, навіть без хрестів,
Що стогін їх щоночі й досі чути.

Хоч ввч знов зима поривом лютиям
Та ми дорогу знаєм до мети;
Герої Крут!.. О, нам їх не забути,
Дзвенить їх клич — невтомно далі йти!

До героїв, що під Крутами склали буйні голови за самостійну українську державу, належить теж бучацький гімназист Микола Корпан, родом із Тяпча під Болеховом. Його світліну разом із традицією про його військову службу зберігає у себе тільки напівсвідома рідня героя. Лякаючись усяких зв'язків із ним, вони під час радянської влади у Львові спалили всі особисті його папери (метрику, шкільні свідоцтва). Добре пам'ятають, що Миколу, найстаршого в родині, під час відвороту російської армії з Тухольщини (кінець травня 1915. р.) взяли з собою салдати. Попався за Збруч і молодший брат Миколи, але вернувся до Галичини. Микола залишився в Україні, зголосився під жовто-блакитний прапор зараз у 1917. р., а там рушив і під Крути. У спокійну годину можна буде розвідати більше від рідні Миколи Корпана, розкиненої тепер здебільша поза Галичиною.

Д. Л — ч.

ЯР-СЛАВУТИЧ

ТАТАРСЬКЕ ЗІЛЛЯ

За частоколом процвітав аїр,
Покрита пилом, в'янула ромашка.
Стогнали землі придніпрові тяжко —
І яро веселився татарський зір.
Спливав ясир. За плавнями Дніпра
Ім затинали, бранцям, ноги босі.
Ридали матері простоволосі,
Бриніла сумно Богатир-гора.
Та гримнули бувалі козаки,
Долинами сипнувши гук лункий,
Бучне, як пиво, справили весілля.
Вернувся ясир. Мов козакам хвала,
Ромашка встала, пишно процвіла —
І похилився аїр, татарське зілля.

Чи знаєте!

...що найстарші дерева світу можна бачити вздовж каліфорнійського побережжя, над Тихим Океаном, де виступають так звані „ліси гіганти“. Найбільшу висоту досягають дерева, зв. секвоя, що їх називають теж мамутовими деревами; вони доходять до 150 м висоти, а обвід пня сягає до 36 м! Вік секвої доходить до 200 літ — зустрічаються між ними теж і такі, які нараховують до 5.000 літ... Наші ялиці в Чорногорі досягають 50 м висоти та обводу в пні 2 — 3 м; доживає ялиця до 1000 літ! З наших листяних дерев липа, дуб доживають і 1000 літ; клен 500 літ, тополя коло 300 літ, верба 150 літ. Рекордово коротко живуть бактерії, деякі з них розмножуються 20 — 30 разів на хвилину, життя одного такого покоління триває тільки кілька секунд... Бактерії живуть найкоротше з усіх сотворінь нашої землі...

...що найменший зі знаних ссавців — це риївка, що проживає на наших полях та виглядом своїм подібна до нашої миші. Вона має без хвоста всього 4 см... Найбільший з ссавців — це кит, що проживає в водах Льодового Океану, — доходить до 30 м довжини та 147.000 кг. ваги... Самого товщу — трану має до 50.000 кг. ...Серед птахів найменші колібри, проживають в Америці, вони всього 4 см завдовжки; наша нетля мертвиголовець більша за неї! Гніздечко колібра може поміститися в лущині волоського горіха... Найбільший птах — це струсь, що доходить до 2,75 м висоти. Яйце, що складає в піску, важить більше ніж 1 1/2 кг... Крила його непридатні до лету і перед хижаками він рятується втечею — з нього знаменитий бігун, — проживає в Сагарі...

...що наша Чорногора як літом, так і зимою, повна життя. Тут можна ще зустріти малодосліджені нетрі, де в темряві лісового підшиття, — куди світло сонця слабо доходить, де вологість наче в трипічному лісі, — безліч дерев, що від старости, від бурі повалені; підо впливом вологости вони щойно по довгих літах доходять до повного розкладу пишних та гордих стовбурів, що може пам'ятають ще княжі та козачі походи... щоб опісля своїм тілом дати підґрунтя для нових поколінь — своїх нащадків. Там папороті вищі за чоловіка... Коли ступаєш, наче заглиблюєшся в порошок пережилих стовбурів, що від віків вкривають тут лісові простори... Перейти ці нетрі — неможливо! В цих непроглядних нетрях, куди нога людини не заходить, мають свої сховища та приміщення всі наші представники тваринного світу: тут живуть собі, як їх Бог сотворив! Тут лишень вони мають свої права... тут може часами відбуваються і криваві розправи... це царство не людської руки, а прав самої природи!.. тут складають свої старечі кості ведмеді... тут на вічний спочинок лягають пишні стовбури гордих ялиць, що своїм шумом за життя, тихими вечорами, при заході сонця, наповняли темні бори, таким могутнім чаром краси — задуми... Здається, що це була їх щоденна молитва — молитва подяки Творцеві!.. От така це наша люба Чорногора!..

...що наша Чорногора не тільки багата тим, що має прегарні краєвиди, здорове повітря, чудові ріки, багаті поклади в надрах землі, найкращих своїм одягом мешканців гуцулів, пишних мов маків цвіт... багату та цікаву рослинність, як неоціненні скарби в дереві, в непроглядних просторах гірських лісів, але і тим, що виступає тут багатий та цікавий тваринний світ... В Чорногорі на полонинах чи в лісі можна ще зустріти ведмедя, рися, дикого kota — багато вовків, лисиць, борсукив, куниць, білок, зайців, серн, оленів та інших малознаних та цікавих своїм життям тварин... З птахів: орла, яструба, каню, пугача, різні сови, готура, орябка, чорного бузька, дятлів та безліч теж цікавої своїм життям співучої та перелітної птиці...

КОРОЛЬ ПАПУАСІВ

Про папуасів — оте півдикі плем'я меланезійських островів, пересічний європеєць знає дуже мало. От хіба стільки, що на цьому терені б'ються тепер японці з американцями, що з цих саме островів зачерпнув Джек Лондон знаменитий сюжет „Оповідань з південного моря“... На згадку про кровожадних папуасів стинається кров у жилах... І все. Найбільший острів Меланезії, Нова Гвінея, ще й сьогодні в основному не досліджений, на його мапах стрічаємо ще „білі плями“.

На тих далеких островах побувало вже чимало дослідників. Черепа одних стали прикрасою воєнної добути папуаських князів-кациків, другі знаходили *modus vivendi* з автохтонами і зуміли почасти відкрити заслону дівичої таємничості з острова Нової Гвінеї, перлини Меланезії. Цих саме дослідників, сміливих здобувців нових земель, називають у Європі — „королями папуасів“ („The king of Papouas“).

І тут можемо ми, українці, бути гордимися, що найвизначнішим з-поміж оцих „папуаських королів“ є наш призабутий земляк — **Микола Миклуха — Маклай Макленко**. Народився він 1846. р., в мішаній сім'ї на Україні (батько — український поміщик, мати — шкотка). Початкову науку здобув Макленко на батьківщині. Після закінчення ІІ. петербурзької гімназії виїхав він, маючи нахил до природничих наук, до міста Єни в Німеччині і вступив до тамошнього університету. Проф. Геккель (Häckel), відомий натураліст, знайшов у особі нашого земляка улюбленого учня і визначного ентузіаста природничих наук.

Після закінчення студій відбув Миклуха першу наукову подорож на острів Мадейру, Канарійські острови та до Марокко. Наукові висліди цієї експедиції, як і великі колекції — збірки морських губок та поліпів підчас другої подорожі у східну частину Середземного та Червоного морів з'єднали йому неабияку славу. Молодим учнем зайнялось зараз Російське Імператорське Географічне Товариство і вислало його на маловідомий острів Нову Гвінею, давши до диспозиції стару корвету „Витязь“ і помічника шведа.

1871. р. „Витязь“ заїхав у бухту Астромебії на Новій Гвінеї. Моряки збудували Макленкові шалаш і, забезпечившись приладами, харчами та одним перекладачем полінезійцем, відїхали. Папуаси, що їх мав досліджувати Макленко, спочатку повтікали зі страху перед „людиною з місяця“. (Це нагадує пригодницькі оповідання, але так було в дійсності, як виходить з записок Маклухи — В. І.). Пізніше папуаси „освоїлися“ цілковито з нашим ученим, так що він міг без перешкод проводити свої досліді. Але гаряче підсоння недобре впливало на дитину уміркованої сфери; Миклуха захворів на лихоманку з якої думав уже не вийти. Але, на щастя, приїхав корабель „Ізмруд“ і забрав його на острів Яву, де він лікувався. Зараз же виїхав знову на Нову Гвінею (південно-західний, голандський берег), де мало що не пожив смертю з рук кровожадного племені. В дальших роках (1875 — 1879) Маклай досліджував острови Амбоїн, Яву, Менадо та Макассар, Нову Каледонію, Льоельті, острови Нові Гебриди, Адміральські та Соломонові. Підчас побуту на Мікронезійських островах Миклуха побачив велике суспільне лихо: торгівлю невільниками. Він, очевидно, почав проти цього сильно виступати (після повороту в Австралію). В тому часі постійно друкував висліди своєї роботи в німецьких та англійських наукових часописах. Європейські часописи радо поміщали його репортажі та спомини різних мандрівників про Миклуху; з того часу походить його титул „король папуасів“. 1883. р. Миклуха вернувся в Петербург, збирався написати свої спомини про мандрівку (їх виданням зацікавився сам цар Олександр III.), але, на жаль, несподівана смерть 1887. р. не дозволила йому докінчити задумане діло.

Микола Миклуха — Маклай Макленко, подібно як другий славетний мандрівник і учений, Олексій Федченко, тільки походженням українець. Прізвища обох звучать так мелодійно, але поза мелодійністю нема в них нічого, що в'язало б їх з Україною. Виховані та вирощені далеко від батьківщини — прислужилися вони обидва до збагачення чужої культури.

З плазунів різні ящірки, вужі, — рідко теж можна зустріти і білу гадюку, черепаху... З земноводних: жаби, іриці, саламандри... З риб замітні пструги та головатиці, що мають дуже смачне м'ясо і доходять часами до 5 кг. ваги, і безліч цікавих та прегарних комах, як жуків і метеликів, що вліті своєю появою прикрашують наші цвітотворні, запахущі полонини...

Нанашко з Чорногори.

Про Різдво ловиочко та чергу

Тоді ще бігали старим містом автобуси й за 10 фен. проскакувалось від опери під небосхил Штефль (як віденці популярно звать собор св. Стефана). А звідти вже крок через Грабен на розкрамарчений Ам Гоф. Чого там не було на збитих з дощок лядях, під наметами, паросолями, а то й під сірим небом, що знехотя сипало часом трохи білих пластинок. Було, коли підходиш сумерком, там так і мерехтить від свічок, лямпочок, від гірлянд, ялинкових ланцюгів та золота „ангелиного волосся“. І старе й мале звертає з рухливої вулиці між горбаті кучки „штенцелів“, щоб бодай подивитися на різномодний крам та сяючі від втіхи обличчя. А були ще медянички, й рожево-зелені картопляні цукерки, й дитячі забавки, й кухонний посуд, ба навіть чаю та ковбаску з кип'ятку дистанеш; хіба б батька Гоголя попросити щоб про все це добре розказав.

Було, протовплюся раз на площі, а мені назустріч Маруся.

— Зблукала? — питаю.

— Ні, та я тут щоднини, от з просектора вертаюся, то йду туди, щоб поглянути...

Сміюся, бо й мені Ам Гоф не по дорозі, а я також лиш так, щоб поглянути...

На краю площі юрба людей, а з неї раз-по-раз розпучливо дретється гуска чи качка, співає півень та свище кос. Гм, гуска — традиційна німецька страва на Різдво, лише цікаво, на які це бецугшайні її продають? Заінтриговані підподимо ближче та з-за спин людських бачимо меткого малого чоловіка в гостроверхій кльовнівській шапці, що розмахує руками і щось розхваляє страшним віденським діалектом. Коли лиш квакне якась качка чи геґне гуска, чоловічок кидається мов опарений, наче б хотів їм пов'язати дзьоби, щоб не зраджували своєї присутності; а люди регочуться. Стоїмо довгу хвилину, й ніяк не можемо доглянути ніякого птаства на малому столику.

— Mutti, wo steckt ihm die Gans da? — нетерпляче сіпає якийсь хлопчина матір за плащ.

Натягаємо шиї, щоб таки щось доглянути, та... чоловічок з тріумфом вискакує на стільчик і показує, сміючись, усім довкруги маленьку, плоску свиставочку:

— Лише 15 фен., всього лише 15 фен. і наслідуватиме всі можливі птиці світу, марних 15 фен! — викрикує радісно.

Та люди кругом не такі врадувані і, трохи розчаровано сміючись, розходяться. Їх місце займають інші.

Побіч, користаючи з магнетичної сили геґання „ерзацу“ гуски, розгорнув свій варстат „ловиочник“. Ні, не один „ловиочник“, а ціла родина; він, вона та дві доростаючі доні. На ляді стирта подертих панчіх, а в кожного з них в руці склянка з обтягнутою панчішкою, по якій фуркоче та мигоче „ловиочко“. „Блискавичне підношення“ спущеного очка в дамській панчішці йде під акомпаніамент блискавичного потоку слів та пояснень (якщо потік слів можна назвати блискавичним). Підтягає папа, підтягає мама, підтягають очка дві дочки, кожне іншій клієнтці, і роз'яснюють таємницю швидкої направи — ах, тієї змори! — подертих панчіх. — Запопадливі, господарні німкені аж сміються з радости до чудових машинок та без вагання дають по три марки.

Та була раз з „ловиочком“ інша історія. І наші „гострі“ (на язик) товариші показували потім на веселому Миколаю у студентській „Січі“, як то п. К. хотів затягнути „ловиочком“ діру на шкарпетці в тому місці, де звичайно буває п'ята, а тепер уже нічого не було...

На цьому не кінець історії одного „ловиочка“. Саме кілька днів тому приніс мені товариш „щось“, обережно завинене в бібулку й обережно поклав на крайчику стола.

— Що це?

— Гм, це, знаєш... ну, та таке „ловиочко“. Я його купив, бо гадав, що ним шкарпетки поцерую, а то воно не йде. Ну, то я тобі приніс, бо ви — дівчата все маєте справу з панчохами, то може придасться, — виговорився одним духом, наче йому легше стало.

Ну, й кажуть, що чоловіки спритніші до механіки, а цього не розуміють, що дурне „ловиочко“ не „церує шкарпеток“, а „підносить очка“!

Тепер знов Різдво. Ще його нема, але вже пахне стосами зелених ялинок, що їх стережуть кордони поліції, бо покупці нетерпеливі, і кожний хоче мати лиш ту одну, найкращу. По кімнатах, вітринах крамниць, ресторанах, ба, й залах залізничних двірців висять пахучі смережані „адвенткранці“, на яких у мирний час що неділі прибувала одна свічка. Сьогодні свічок обмалъ, зате старенькі бабусі по рогах ву-

Наш відомий детектив Шкварка, славний своєю бистрою ума, завдяки якій вдалося йому розв'язати цілу низку різномодних заплутаних кримінальних справ — відкриває свою школу! Мета школи — підготовувати кандидатів до виконання звання детектива. Зрозуміло, що школа буде мати велике зацікавлення серед молоді, тому на наше прохання детектив Шкварка згодився вести і в нашій журналі „заочною“ методою — навчання. Навчання полягатиме в тому, що в кожному номері журналу подаватиме детектив Шкварка завдання, які треба буде розв'язати самостійно, а в кожному наступному номері друкуватимемо правильну розв'язку завдання.

ЗАВДАННЯ № 1.

До одного „люксусового“ підприємства, яке торгувало хутрами, прийшла елегантна дама. Хутро, яке вона вибрала, коштувало 400 зл. Після всіх проб і примірювань, що ще більше підкреслювали красу дами, на її прохання хутро запакували в гарну фірмову торбу і віддали дамі до рук. Пані вийняла з торбинки 500 зл. — банкнот і вручила продавцеві. Тому, що це було дуже рано, в касі не було дрібних, отже продавець післав до сусіднього банку свого помічника щоб розміняв банкнот. Дама дуже нетерпеливилася, так що продавець мусів зужити весь свій запас дотепів, щоб її заспокоїти. Врешті прийшов помічник. Він видав решту і довгими поклонами весь персонал попрощав даму. За декілька хвилин прибіг післанець з банку, що банкнот, який фірма дала до виміни — фальшивий. Фірма мусіла повернути банкові 500 зл. Цікаво, яку страту мала фірма на цій „щасливій“ продажі.

лиць продають китиці соснини зі срібленими шишками, штучними квітами та стрічками. Часами ще й галузочки з малими свічечками, що ними в цьому часі обдаровують себе взаємно добрі знайомі з різдв'яними бажаннями.

Ось йду рухливою вулицею, де найбільші магазини Відня. У вітринах Герцманського царював цілий заворожений світ „Снігоручки“, з гномами, злою княгинею, князенком і Снігоручкою включно. І не лише діти ставали зачаровані перед вигадливо уладженими виставами... А напроти ще досі махає головою казковий осел випльовує золоті карбованці у мішок, що його держить перед ним карлик. — Нав'ючені клучочками люди сміються, поспішають, „анштелюються“, де треба й не треба. „Анштелювання“ так уже ввійшло в звичку в тих великоміських людей з унормованими до максимум усіма прозявами життя, що коли у крамниці не більше навіть як три клієнти то й ті стоятимуть в черзі! Ба, й ви, коли побачите чергу, відразу займаєте в ній своє місце і вже тільки згодом питаєте, що там у цій крамниці видають. Черга — це символ воєнних часів, а водночас і символ ладу і своєрідної справедливості.

Перед столярнею в бічній вуличці ціла купа розмальованих дерев'яних візочків з надписом „freier Verkauf“. І хто б не йшов, усе спинить погляд на надписі й подумає, чи не варто б купити для своєї дитини чи внука розмальованого візочка.

„Frei“ — це магічне слово, випещене воєнними обставинами — здобуло тепер загальну популярність. „Frei“ значить, можна просто піти до крамниці, зажадати й заплатити без жадних карток, „шайнів“, запотребування і т. д. За дурних пару фенігів. І хоча б навіть те „frei“ було гірке, як немилі правда, й погане, як темна нічка у великому місті, де об'єднує всі сили в'язує цілковите затемнення, завжди найдуться на нього аматори.

Прийду додому. На столі пахнутиме вітка смереки з золотю стяжечкою і свічечкою, а хазяйка заходитиметься з прив'язуванням до жирандоля в сальоні скляних куль, барвистих стрічок і пахучих галузок соснини. З кухні долітатиме дискретний запах „штруцлі“ з яблуками.

...і нагадається — не великоміське, розбавлене, розсіяне по каварнях і кабарегах, а тихе, осніжене, зарожвлене від морозу наше Різдво.

Сезон помер — хай живе сезон!

Ще так недавно це було: прекрасний фінал за чашу України — Сян, дуже „фер“ проведені змагання двома репрезентаціями Львова, біг навпростець і вже сезони. Десь з Будапешту понісся жалкий стогін по програму Швецією 7:1 (по зустрічі капітан мадярів подався до сії) — як справжнє подзвінне сезону — і вже співаємо новому сезонові — королеві зими.

Лещета без „бецугшайну“

Правда, з дозволу пана Марса можуть визискати білий зими тільки ті вибранці, що одержать спеціальні „бецугшайни“ на лещета. Але від чого вигадливість наших спортивців, головню з наших сіл! Ще надовго перед війною виділи вони своєрідні „гікори“ ...з найправдивіших... штахет. Монополь мали тоді молоді бойки чи гуцули, тепер скосяють хіба з цього „винаходу“ всі лещетарі. Правда, не вигадали це „правдиві дошки“ (ці пішли на фронт), але життєвості спортова молодого юнака переборе саморідними ками усі перепони. В'язанням до таких лещет можуть і звичайні ремені, прибиті цвяхами до дошки; тут уже вигадливості не можна ставити ніяких там. На всякий випадок такі „лещета“ не підлягають обов'язковій зголошенню. Все ж таки, не міг би справити собі хоч таких лещет вигадливі можуть вистаратись лиш клуби в спортамті) — тоді їм до диспозиції

ковзанка,

неї їзда на **совгах** (ковзанах) і гарна гра гокей.

Як **приготувати собі ковзанку** там, де нема річки чи ставу, втім випадку треба найти рівну і без похилу поверхню, наприклад, грище під кошиківку тощо. Коли все таки трохи похила — тоді обведіть цю похилу частину некою дерев'яною чи зробленою з землі гребелькою, щоб витрачалась марно вода. Коли настануть морози, зчистіть цієї площі сніг (пухкий сніг, политий водою, дає мерзлий, непригожий до ковзання), ямки заповніть мокрим снігом і полийте водою, — а коли земля добре замерзне (при 4 — 5 градусах), полийте водою цілу площу. Коли немає водопроводу, тоді поливайте водою з бочки, поставленої на шпатель; під воду, що витікає з дірки, підставити мішок, по якому вода розливається. Спершу не наливаемо багато води, а по кількох разях устійнюємо грубість льоду. Зважаючи на нестійність погоди й відлиги між морозами — треба поливати воду з тим розрахунком, щоб підчас відлиги розтанув тільки верхній шар льоду, а долішній залишався до ковзання.

Заливати треба або раннім ранком або під ніч. Коли сніг — його треба зараз зчистити.

Маючи ковзанку, можете вже грати в **гаківку**; тоді треба мати вже про трохи більшу площу розміром 30 × 60 м (в ширину 1,83 × 2,22 м). Грище поділіть на три відтинки, по кожне. Замість кружка з гуми — зробіть кружок з твердого дерева; зробіть собі самі відповідний кийок, зберіть дружині, по шість грачів кожна, і змагання готові. Не забудьте важливе в гаківці правило: на полі власних воріт не можете подавати собі кружок і вперед, зате в середньому полі і полі противника тільки назад, абож вбік.

Гра триває 3 × 15 хвилин з 10-хвилинними перервами. Коли вам забаглося іншої забави — тоді зробіть

льодову каруселю.

Вбийте сильно кіл заввишки 1 метр, завгрубшки 8—12 см. На основі укріпіть цей кіл поливкою води і підбийте сніг. На вершок начепіть колесо від воза; до цього колеса прикріпіть навхрест жердки завдовжки 8 — 12 м. До кінців жердок прив'яжіть санчата. Один з вас хай стане при колесі та попишає жердку; колесо обертається, мов каруселя, і гонять усі санки.

Хочете ще іншої гри? Тоді заведіть

канадійський танець.

Насамперед зробіть зі снігу велику кулю (1 — 1½ в діаметрі) та уставте її по середині ковзанки. Усі ковзарі, що беруться до забави, беруться за руки, створюють хорівід і кружляють, при чому намагаються підвести сусіда до снігової баби, а він зачепив її. Хто зачепить — той виходить з круга. Зостають останні п'ять грачів.

При тих забавах на снігу чи льоду — не забудьте теж і про **руханку в рухівні**. Тут зможете прорухати рівномірно м'язи цілого тіла чи скорегувати небажані однобічні впливи деяких спортів (як це буває, напр., у копунів) тощо.

ПОГЛИБІТЬ СПОРТОВЕ ЗНАННЯ

Зимові вечори використайте на поглиблення своїх теоретичних знань з ділянки спорту чи тіловиховання. Доповіді, реферати, дискусії — ось способи розширити своє знання. Темою можуть бути навіть спортові фотографії, поміщені в „Дорозі“ ч. 10. за жовтень. Такі світлини багато вас навчать! От хочби обкладинка; погляньте, як ставить на землю викрочну ногу змагун з правого боку, а як з лівого; як працює закочна нога, як руки, тулуб і т. д. — чи все це правильно з спринтерського боку? Те саме маєте й на стор. 139. стор., де видно різні способи атакування тасьми. На стор. 140 — стусан кулею — бачите замалу працю вимахової руки та бедра — зате на стор. 145 — невикінчену якслід останню фазу стусану. Повний брак стилю бачите у змагунка в бігу через плітки (стор. 143). Погляньте зате на добре викінчену останню фазу скоку вдовжніх (стор. 145) чи в височинь. Або старт на стор. 146. Все це дає вам матеріал, що його варто використати для поправки своїх вмілостей.

ЗРОБЛЮ САМІ

Зроби кий до гаківки

До гаківки зробиш собі кий сам; найкраще підходить до цього ясеня. З дошки 18 мм завгрубшки витни листву 33 мм завширшки. Висота така, щоб сягала тобі до носа. Витинати рівно з перебігом слоїв. Тепер треба кий добре обробити стругом так, щоб кий мав при підставі на 30 мм ширини, в горішній частині 28 мм; грубість на цій довжині 18 мм. Тепер зробіть лопатку з ясеневі дошки 320 мм завдовжки, 60 мм завширшки, 16 мм завгрубшки. Закругліть з одного боку й зачопуйте у попередньому ціпку під кутом 130°. З черги склейте добрим клеєм і скрутіть чіп клямрою. Коли вже все висохне — відтяти кінці чопів, зрівняти площину кия й лопатки, звузити лопатку так, щоб на кінці при підставі не переходила грубости 10 мм, в горі 6 мм. Вигладити все склом і склистим папером.

Бажано напустити кий нагаряче льняним олієм; зачоповану і кінцеву частину лопатки добре ізолювати.

Гнутий кий

Можна теж загнути кий без чопування. Тоді витинаємо ціпок заввишки в чоловіка з витягнутою вгору рукою, по кінці пальців. З черги потяти з одного боку дошку (її виміри подані вгорі) на завширшки листви 8 мм, так щоб натяття переходили на довжину 1½ м, кожне наступне натяття на два см коротше; ці листви вкладаємо до кипучої води на 2 години, а після вложити в форму, при чому, щоб загнуття були на 130°. Форму зробити з грубих кілків, вбитих до грубої дошки.

Коли загнута листва висохне здіймаємо її з форми і склеюємо окремі частини клеєм, після чого вкладаємо знов до форми, стискаємо кліщами і полишаємо до висохнення.

Коли вже все добре висохне — виправити листву до вказаних вимірів. Виправивши, імпрегнуємо її покостом чи олієм. Зігнення та кінець кия добре ізолювати.

Е. Ж.

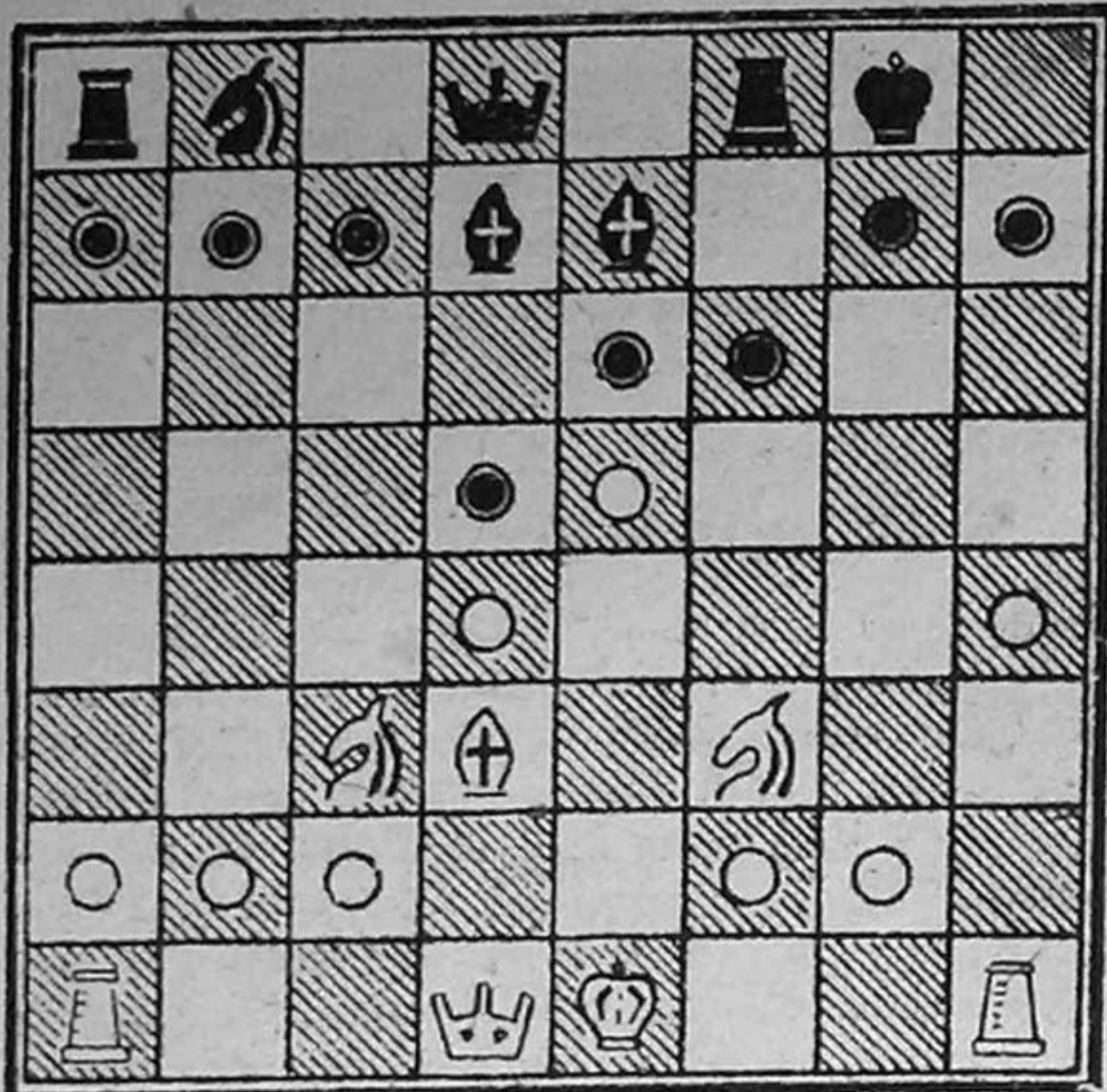
Світл. В. Паньків

ШАХИ

АТАКА НА РОКАДУ

Основне і найчастіше завдання рокади — дати королеві безпечно сховище в куті шахівниці за його пішаками і фігурами, куди не легко проб'ється ворожа атака. — Та горе тому, хто рошує прямо під удар фігур противника. Приклад такої рокади в „левину пащу“ бачимо на діаграмі (Шлехтер — Вольф, Відень 1894. р.).

Стиснена позиція та погано захищене королівське крило чорних віщують бурю...

Наступило: 1) Kf3 — g5! f6 xg5. Краще не бити, прим. 1... h6!, хоча і тоді чорні дістають гіршу гру. 2) Bd3 xh7 + !!... Цього чорні, певне, не сподівалися. Не прийняття жертви загрожуює матом після ходу Dh5.

2). ... Kpg8 xh7.

3). h4 xg5 + Kph7 — g8.

Коли б 3... Kpg6, то 4. Dh5 + Kpf5 5. g6 + Bg5 6. g4 + Kpf4 7. Dh2 + Kpgx 4 8. Dh3 + Kpf4 9. Ke2 + Kpe4 10. Dd3 + мат.

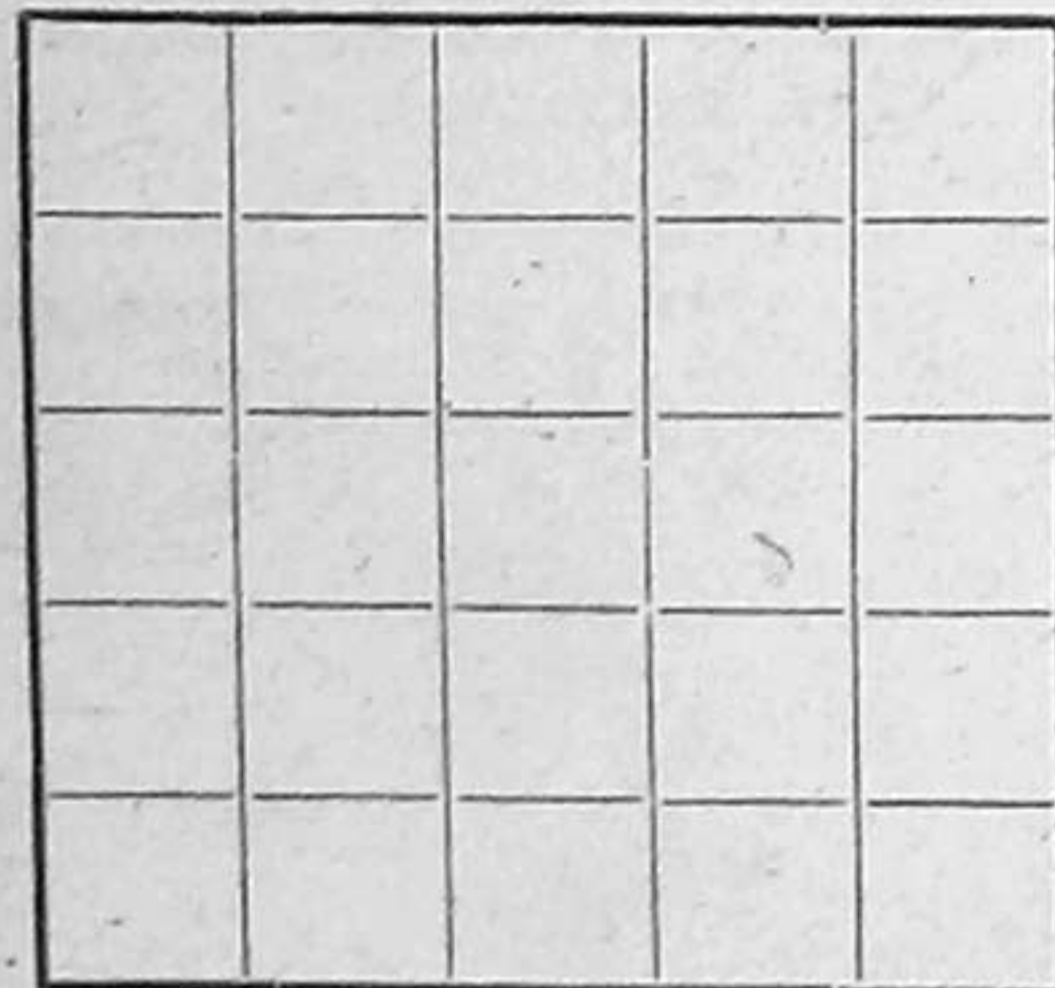
4). Bh1 — h8 + Kpg8 — f 7 коли 4... Kp xh8, то 5. Dh5 + Kpg8 6. g6 з неминучим матом.

5). Dd1 — h5 + g 7 — g6.

6). Dh5 — h7 + Kpf7 — e8.

7). Dh7 x g6 мат. Кінець!

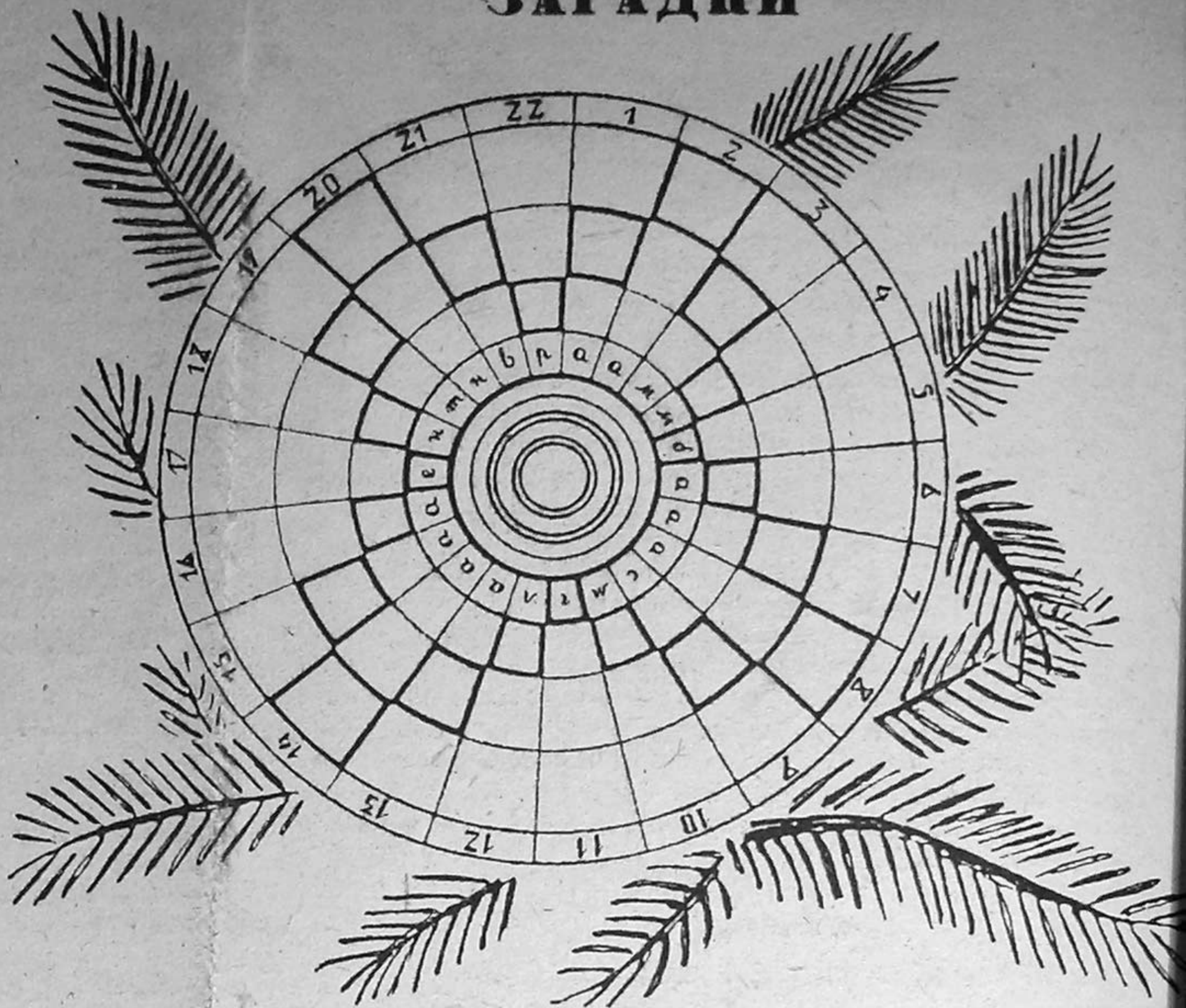
I. Магічний квадрат

Букви: а, а, а, а, а, а, б, б, д, д, д, и, и, м, м, н, о, о, о, о, р, р, р, р, р.

Значення слів: 1. нація; 2. азійський нарід; 3. столиця одного з дистриктів Ген. Губернії; 4. загорода для худоби; 5. комин.

ЗАГАДКИ

II. У порожні поля впишіть по одній букві, щоб повстали слова таких значень (остання буква кожного слова вже вписана): 1. рідина; 2. біблійна постать (пророк); 3. біблійна постать; 4. найменша частинка в хемії; 5. щоденна пожива; 6. християнська чеснота; 7. живе в воді; 8. грецька буква; 9. безалькогольний напиток; 10. інакше: рай; 11. росте на дереві; 12. частина хатньої

обстанови; 13. ватага кочовиків; 14. гач; 15. куц; 16. найстарший пасту полонині; 17. лихо; 18. біблійна постать (великий грішник); 19. мінерал; 20. лійна постать (брат Мойсея); 21. доймище; 22. річка на Волині (при Прип'яті).

В обрамованих полях вийдуть чаткові слова народної колядки.

III. ЧИСЛОВА ЗАГАДКА

Замінюючи числа буквами, прочитайте слова колядки: 1, 2, 3, 4, 5, 6; 7, 1, 8; 9, 10, 11, 5; 12, 10; 4, 1, 13, 10, 14, 15; 1, 4, 16, 17, 15.

Ключ:

7, 12, 8, 1, 18, 10, 12 — церковний достойник.

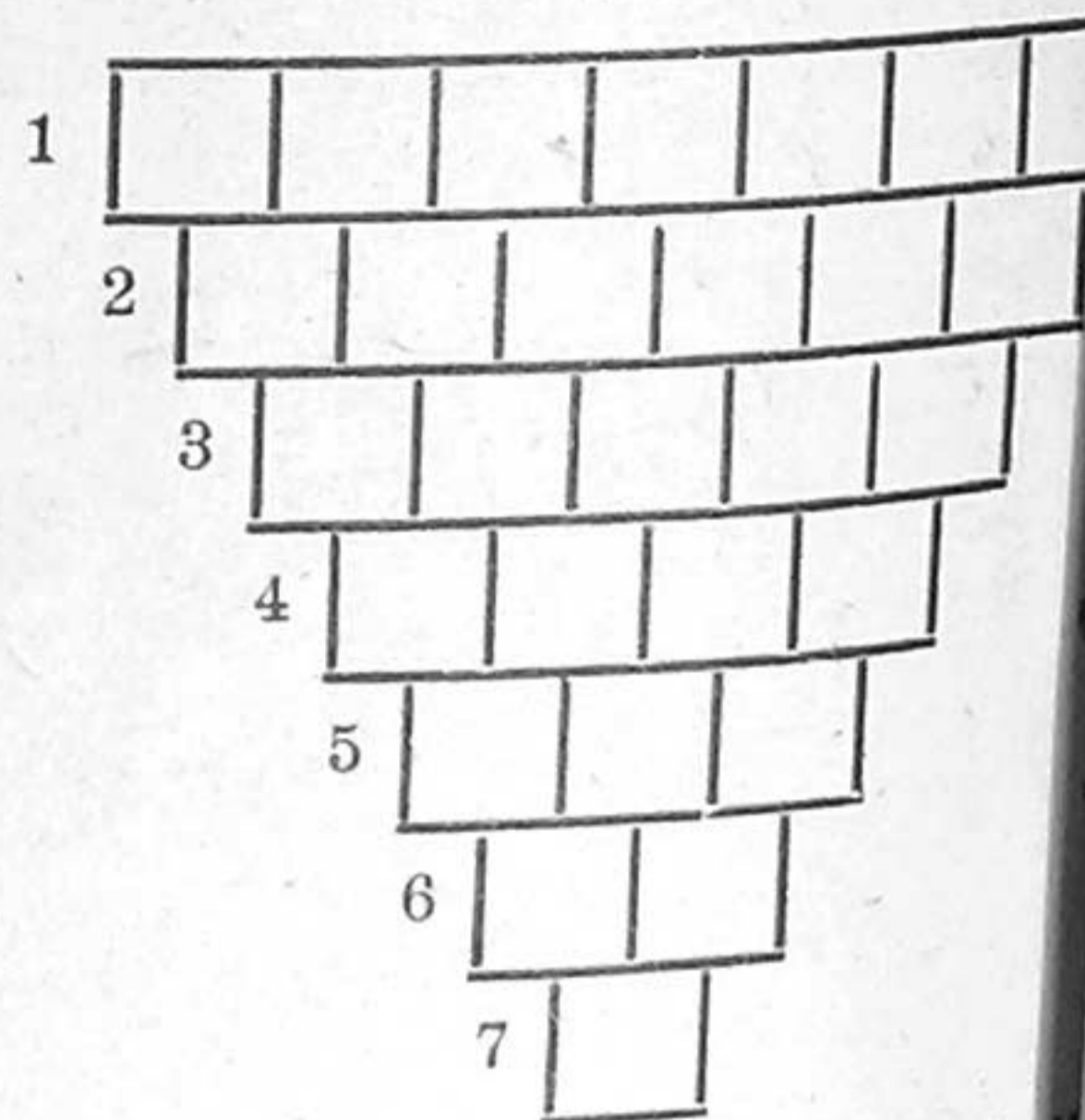
2, 5, 9, 16, 19, 13 — водяна птиця.

11, 15, 12, 3, 6 — старосвітський одяг.

2, 3, 4, 3 — частина хатньої обстанови.

14, 3, 17 — шаховий вислів.

IV. „Клин“

Букви: а, а, а, а, а, а, а, к, к, к, к, м, м, м, о, о, о, о, о, о, р, р, р, р.

Значення слів: 1. країна в Африці; 2. частина селянської хаті; чоловіче ім'я; 4. частина дерева; 5. дьяна тварина; 6. міра площі; 7. сівка.

Кожне наступне слово можна зжати з попереднього, скреслюючи букву, а переставляючи інші.

Розв'язки загадок з ч. 12/43 помістив в черговому числі.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ
РОЖДЕСТВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО
НОВОГО РОКУ 1944
бажає членам, прихильникам
та покупцям
НАРОДНА ТОРГІВЛЯ
кооп. з відповідальністю уділами
В САМБОРІ, РИНОК 27.